JAARBOEKJE

VAN HET

OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP

„NIFTARLAKE"

1958

DRUKKERIJ H. J. SMITS
OUDE GRACHT 231 – UTRECHT

HIC JACET SCIENTIA
H. J. SMITS

Beschermheer:

Mr C. Th. E. graaf van Lynden van Sandenburg, Cothen.

Eere-leden:

Dr Mr J. W. Verburgt, Epe, Oud-Voorzitter.
J. D. Bastert, Maarssen, Oud-Penningmeester.

Bestuur:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello, Loenen a. d. Vecht, *Voorzitter.*
Jhr. P. H. A. Martini Buys, Avenue Concordia 68, Rotterdam-O., *Secretaris.*
G. J. Weyland Jr, Loenen a/d Vecht, Bibliothecaris en *wnd. Penningmeester.*
Mgr. A. E. Rientjes, Utrecht.
Dr Mr J. W. Verburgt, Epe.
J. D. Bastert, Maarssen.

} Dagelijks Bestuur

J. Trouw, Abcoude.
A. H. Doude van Troostwijk, Notaris, Breukelen.
Ir J. Loeff, Oud-Loosdrecht.
F. D. Sprenger, Vreeland.
G. Adriaans, Amersfoort.
Pastoor J. M. J. Waterkamp, Abcoude.

Redactie Jaarboekje:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello, Loenen a.d. Vecht.
Mgr A. E. Rientjes, Utrecht.
Jhr. P. H. A. Martini Buys.

LEDEN:

Abcoude:

Bouman, J. H.
Carmiggelt, Mej. J. W.
Doorn, Dr A. van
Gortel, Dr J. H. van
Graaf, J. H. de
Heuven, H. van
Heuven, Mej. M. H. van
Hulst, J. G. van
Pape, W. F.
Quarles van Ufford, Jhr Mr L. A.
Speet, Th.
Storm-van Gent, Mevr. J. M.
Timmer, Notaris Ph. W.
Trouw, J.
Tussenbroek Jr, G. C. van
Uiterwaal, M. C.
Veltman-v. Cruyssen, Mevr. A. G.
Vis-Völker, Mevr. C. A. L. M.
Voorendt-Appelhoff, Mevr. C. A. M.
Waterkamp, Pastoor J. M. J.

Amersfoort:

Adriaans, G.
Chijs, Mej. N. van der
„Flehite" Oudh. Vereen.
s'Jacob, Mevr. Dr H. E.
Vor der Hake, J. J. G.

Amsterdam:

Aa, O. L. van der
Beekman, J. S.
Bond „Heemschut"
Duyvensz, Fr.
Jantzen, F.Gzn., Ferd. B.
Kater, P. A.
Koninklijke Academie van Wetenschappen
Koninklijk Oudheidkundig Genootschap
Lange, Allert de, C. V.
Leuven, K. F. van
Leuven-Werker, Mevr. W. M. van
Niekerk, W.
Renes, H.
Doude van Troostwijk, L. W., Universiteitsbibliotheek van Amsterdam
„Vondel", Uitg. Mij. Joost van den N.V.
Weede, Jhr. S. G. van
Wijk, Mevr. A. C. van

Ankeveen:

Harinxma thoe Slooten, B. A. Ph. Baron van

Apeldoorn:

Fortuyn Harreman, A.

Baambrugge:

Geel, W.
Grevenstuk, Prof. Dr A.
Kalff, L. E. A.
Lee, Mej. E. van der
Portengen-Hoefman, Mevr. E.
Walbeek, J. H. van

Baarn:

Voorst van Beest, J. P. van
Dedel, Jhr. Mr C.

De Bilt:

Pas, W. van der
Doude van Troostwijk, D. W.

Bilthoven:
Holthe tot Echten, Jhr. Dr L. M. van

Bloemendaal:
Koomans, Drs W. H.

Breukelen:
Baas, J.
Becker, W. A.
Beek-Jansen, Mevr. Mr. A. C. ter
„Beth San", Directie Ver.
Booy, H.
Bijleveld, Th. Th. M. H.
Colenbrander-Hoekstra, Mevr. A. H.
Colenbrander, H. Th.
Ginkel, Mr H. C. L. van
Goeman Borgesius-Blommers, Mevr. Th.
Grift, A. van der
Haars, Mej. Mr E. A.
Kroon, H.
Leisink, Pastoor J. B.
Matthes-de Rooy, Mevr. C. H.
Mertens, Ir H. F. b.i.
Molenkamp, J.
Postma, Dr E. B. J.
Remijnse, Prof. Dr J. G.
Six Dijkstra, Ds P.
Smits, P. B. A.
Troostwijk, A. H. Doude van, Notaris.
Vermeulen, J. Th.
Vis Sr., G.
Vries Verbrugghen, Mevr. C. F. W. de
Vulpen Jr., W. van

Breukelerveen (post Tienhoven):
Graaf Wzn., E. de
Homan van der Heide, Ir J.
Vigeveno, A. L. G.

Bunnik:
Tholen, Mevr. J.

Bussum:
Ahrend-v. Gemund, Mevr. M.
Kuhlwillm, H. J.
Lubsen, M.
Nordemann, J. G.

Cothen:
Mr. C. Th. E. graaf van Lynden van Sandenburg

Driebergen:
Clifford Kock van Breugel, Erven Jhr. Mr Dr J. R.

Gorssel:
Schimmelpenninck, G. Graaf

Gouda:
Oudh. Kring „Die Goude"

's-Gravenhage:
Adels-Vermeulen, Mevr. de Wed. Dr M.
Bak, J. P.
Bureau van de Rijksdienst v.d. Monumentenzorg
Hess Jr., P.
Middelberg, Mr G. A. A.
Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie
Velsen-Metzelaar, Mevr. W. L. van

Groningen:
Schoemaker, Pastoor F. J.

Hilversum:
Bianchi, Mr R.

Bree, D. de
Notten, Mej. W. L. van
Scheltema, H. D.
Smorenburg, J. M.
Steyling, Dr W. J.

Huizen (N.-H.):
Volkersz, H. F.

Kockengen:
Gemeente Kockengen

Krommenie:
Walbeek, P. van

Laren (N.-H.):
Boetzelaer, R. W. C. Baron van
Leonhardt, G. J. G.

Leeuwarden:
Colenbrander-Overhoff, Mevr. M.

Leiden:
Antiquariaat en Boekhandel Burgersdijk en Niermans
Mij. van Nederlandse Letterkunde

Loenen a.d. Vecht:
As, P. van
Bastert, J. N.
Beusekom-van Foreest, Mevr. de Wed. Mr F. C. van
Blankenberg, B. H.
Blok Jr., J. W.
Breman, A. J.
Enst, Dr W. van
Erdmann, Mr R. H.
Hofwegen, G. van
Holthoon, J. van
Joncheere-van Dijk, Mevr. C. H. de
Kampen, J. W. van
Kappeyne van de Coppello, Mr Dr N. J. C. M.
Kappeyne van de Coppello-van Panhuys, Mevr. Th. E. C. M.
Kappeyne van de Coppello-Wijgers, Mevr. E. J.
Kempen, Nots, J. M. C. van
Klaassens, E. H.
Kralingen, B. van
Lamme, J. G.
Sondaar, L. H.
Wedden, H. J. M. van der
Weerdenburg, Ab. van
Weyland Jr., G. J.
Wittert van Hoogland, Jhr. O. A. E. E. L.

Loenersloot:
Kalff Azn., G. A. A. A.
Nagell-Martini Buys, Bar.esse M. F. M. v.
Sluyters Jr., J.

Loosdrecht:
Boeschoten, J.
Doude van Troostwijk, Mr J. H. N. A.
Freese, J. P.
Haselen, Mej. E. van
Loeff, Ir. J.
Swinderen, Jhr Q. J. van
Voogsgeerd, W. J.

Maartensdijk:
Steyling-Grevenstuk, Mevr. A.

Maarssen:
Agterberg, J.
Alleman, J. G.

Bastert, J. D.
Beutener, J. W.
Bŭrůža, I. V.
Cosijn, Dr J.
Dekker, D.
Diepgrond, H.
Droogenbroek, H. J. van
Feyten, A.
Freytag, F. J. de
Groot- de Vries, Mevr. P. C. de
Hellemans, J. J. H.
Huitzing, E. R.
Huydecoper van Maarsseveen, Jhr. J.
Jansen, Mgr. A. M.
Klap, C. P.
Kroon, G.
Mol, B. C. J. de
Remijnse, M.
Royen, N. van
Rijsterborgh, C. J.
Sandick, J. W. W. A. G. van
Schaik, Mr Dr Th. E. E. van
Schenk, Mr W. L.
Schipper, A. P.
Servaas, J. N.
Twijnstra, Ir U.
Verkuil, M.
Verwey, J. A.
Westermann, B. W.
Wissema, G.
Wijk, J. A. van
Wymstra, W.
Zee, Ds. G. van der

Maastricht:
Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap

De Meern:
Bruijn, Jac. de

Naarden:
Oudenniel, C. G. van

Nederhorst den Berg:
Blok, Drs D. P.
Ver. voor Vreemdelingenverkeer
Voorn, G. A. van der

Nieuwer Amstel:
Achterbergh, J. W. N. van

Nieuwersluis:
Blijdenstein-Cruys, Mevr. C. E. B.
Doedens, J. B.
Doude van Troostwijk, Mr W. I.
Jesse, Dr. N.
Schmal Jr., J. P.
Stoop-Koekoek, Mevr. G. van der
Vader, H. P.

Nigtevecht:
Amesz, O. J.
Wees, G. A. van

Nijmegen:
Bernards, Mej. F. A. M.
Lindenhout, H. J. van 't

Oosterbeek:
Beusekom, Mr E. van

Overveen:
Vries-van der Lee, Mevr. A. de
Warnaars, H. B. E.

Ridderkerk:
Vermaat, M. F.

Rilland-Bath:
Spaan, D. C.

Rossum:
Meijer, A. F. van Goelst

Rotterdam:
Bibliotheek en Leeszalen der Gem. Rotterdam
Vereniging Boerenwagenclub
Canter Cremers, Mr J. J.
Martini Buys, Jhr P. H. A.

Soest:
Bentinck, Mr S. P. Baron
Isings, J. H.

Soesterberg:
Haselen, Mr J. van

Utrecht:
Biegelaar Jr, J. B. P.
Bogaard, P. H.
Buisman, P. W.
Burg, Plebaan J. van der
Eldering-Niemeyer, Mevr. Mr. W.
Hagenouw, J. E.
Hetebrij, L.
Historisch Genootschap
Horst, A. van der
Koedijk Jr., P.
Linde, Prof. Dr. S. van der
Lip-Kibbeling, Mevr. W. A. M. v. d.
Mesdag-Spier, Mevr. M. T. v.
Mezger, J.
„Oud-Utrecht", Ver.
Plomp-Klijnsma, Mevr. W.A.
Provinciale Bibliotheek
Rientjes, Mgr. A. E.
Rijksarchief in de Prov. Utrecht
Schuit, Mr. H. A. R.
Smits, H. J.
Soeten, H. J. de
Tange-van Keeken, Mevr. de Wed. Dr H. M.
Théonville, F. W. G.
Ven, Dr A. J. van de
Vor der Hake, J.
Wilbrenninck, J. C.
Wit, H. C. de
Woerden, A. W. F. C. van

Vinkeveen:
Vries, J. de

Vreeland:
Beelaerts van Blokland, Jhr. J. P.
Leeuwen Boomkamp, D. C. van
Doorne, Mr. P. W. van
Hartung, O. E. K.
Sprenger, F. D.
Tas, Mr L. C. van der

Wageningen:
Kniphorst's Boekhandel

Wapenveld:
Verburgt, Dr Mr J. W.

Wassenaar:
Honders, Dr H. J.
Wieder Jr., F. C.

Weesp:
Lindeboom, G.
Snijder, M.

Weesperkarspel:
Klaveren, H. W. van

Wijk bij Duurstede:
Dijkman-Schoenmaker, Mevr. G. J. E.
Thieme Sr., Mej. A. C.

IJsselstein:
Cool, A. G., Notaris.
Cool-van Oosten Slingeland, Mevr. C. J. G.

Zeist:
Lantsheer, J. A.
Klausz-Martini Buys, Mevr. A. M.

Zetten:
Bemmel, A. A. van

Nieuw Zeeland:
Dorp, C. van

Jaarverslag 1957

Op Zaterdag 25 Mei 1957 had in hotel „De Kampioen" te Nieuwersluis de jaarvergadering plaats, welke volgens de presentielijst werd bezocht door 20 leden.

De vergadering werd door de voorzitter met een welkomstwoord geopend, waarna het overleden lid de heer J. Ahrend werd herdacht.

Na voorlezing van de notulen van de vorige vergadering werden deze onveranderd goedgekeurd. Vervolgens bracht de penningmeester zijn financieel verslag uit, hetwelk sloot met een batig saldo van *f* 1460.06 per 31 December 1957. De heer Van Heuven verklaarde mede namens de heer Quarles van Ufford, dat de kascommissie de rekening had nagezien en in orde bevonden, waarna de penningmeester onder dankzegging voor zijn beheer décharge werd verleend. In de commissie tot het nazien van de rekening voor het jaar 1957 werden benoemd Mevrouw Barones Van Nagell en de heer Bastert te Loenen en als plaatsvervangend lid de heer Van Hofwegen.

Bij de bestuursverkiezing maakten de heren Adriaans en Trouw de wens kenbaar, dat in den vervolge een bestuursvergadering voorafgaande aan de jaarvergadering zou worden gehouden. De periodiek aftredende bestuursleden, de heren Adriaans, Sprenger en Trouw werden met algemene stemmen herkozen en verklaarden hun herbenoeming te aanvaarden.

Goedgekeurd werd het voorstel de excursie naar Maastricht tot het volgende jaar uit te stellen. Als doel van de excursie 1957 werd aangewezen Zaltbommel en Rossum, terwijl de datum werd bepaald op 9 Juli.

Het jaarboekje gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkinken; enige artikeltjes bleken ervoor beschikbaar te zijn.

De bijdrage aan de Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied werd wederom vastgesteld op *f* 100.—. Bij de discussie hierover kwamen nog ter sprake: het

landschapsherstel te Nederhorst den Berg, de molen te Kortenhoef en de wanhopige soestand van de molen te Loenen. Naar aanleiding van bezwaren door enige leden van de Kamer van Koophandel te Utrecht geuit ten aanzien van de geringe capaciteit voor het vreemdelingenverkeer van de weg op de Oostelijke Vechtoever bleek men wel algemeen beducht te zijn voor aantasting van de schoonheid van de Vecht en werd besloten hiervoor de Vechtcommissie in te schakelen.

Bij de rondvraag verklaarde de heer Bastert te Loenen verontrust te zijn door de verontreiniging van de Vecht. Medegedeeld werd, dat aan een doeltreffende provinciale verordening wordt gedokterd, het drijvende vuil is echter een kwestie van opvoeding van de bevolking. De heer Weyland wees nog op het gevaar van het graven van een doorvaart van de „Wije Blick" naar de Vecht ten behoeve van zandafvoer. De heer Hetebrij vroeg belangstelling voor de aardige koepel van perceel 68 te Maarssen. Het bleek, dat deze koepel reeds de aandacht had van de Vechtcommissie. De heer Van Hulst informeerde naar de bestemming van het terrein van Middenhoek, dat na de plaats gehad hebbende brand geheel werd afgebroken.

Na nog enkele kleinere opmerkingen en mededelingen sloot de voorzitter de vergadering.

Tot zover het verkorte verslag van de jaarvergadering.

Gedurende het verslagjaar hebben zich geen bijzondere gebeurtenissen voorgedaan, waarbij ons genootschap betrokken is geweest.

Op 9 Juli had de excursie naar Zaltbommel en Rossum plaats, waaraan door 56 leden en introducés werd deelgenomen. Wij menen de tocht als zeer geslaagd te mogen beschouwen, waartoe in belangrijke mate heeft bijgedragen de medewerking, welke wij van de heer Van Goelst Meyer, oud-burgemeester van Rossum mochten ontvangen.

Met de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde werd een ruillidmaatschap aangegaan.

Gedurende het verslagjaar heeft het ledental van ons genootschap zich goed gehandhaafd. Aan het einde van het jaar bedroeg dit 270. Wij hopen, dat minder gunstige tijden geen belemmering voor een verdere toeneming van ons ledental zullen blijken te zijn.

MARTINI BUYS.

STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

Boekjaar 1957

Ontvangsten:		*Uitgaven:*	
Batig saldo 1956	ƒ 1.525,21	Kosten jaarboekje 1956	ƒ 776.74
Contributies	„ 1.111,—	Extra netto-kosten, overdrukken artikel Ds. G. v. d. Zee	„ 196,76
Verkochte jaarboekjes	„ 47,—	Onkosten:	
Saldo excursies 1955/56	„ 16,40	Drukkosten, porti, telefoon enz.	„ 179,09
Interest 1957	„ 36,29	Bijdr. Commissie voor de Vecht en O. W. Plassengebied	„ 100,—
		Bibliotheek	„ 23,25
		Batig saldo	„ 1,460,06
	ƒ 2.735,90		ƒ 2.735,90

De penningmeester:
G. J. WEYLAND.

Excursieverslag 1958

In de ochtend van dinsdag 29 juli 1958 maakten vele leden en vrienden van Niftarlake zich op om deel te nemen aan de excursie naar het eiland Rozenburg en de stad Dordrecht. De autobus vertrok om 8 uur uit Utrecht, terwijl ook enkele families met eigen auto aanwezig waren.
Alvorens mijn verslag te beginnen wil ik mij eerst wenden tot de excursiecommissie. Wie deel uitmaken van deze commissie weet ik niet, maar wie het dan ook mogen zijn; de excursiecommissie is verantwoordelijk voor de gang van zaken op 29 juli l.l.

Ten eerste is er een groot verschil in het programma, zoals dit voorkomt op de gedrukte uitnodigingskaart en het programma, dat is uitgevoerd. Op genoemde kaart staat „bezichtiging van het eiland Rozenburg en De Beer". Noch van het een noch van het ander is iets gekomen. Op 't gemeentehuis hebben wij een aardige uiteenzetting van de burgemeester gehad, maar daar is het bij gebleven. Dat gesproken woord van de burgervader had met een wandeling in De Beer gedocumenteerd kunnen worden. 't Een moet door het ander versterkt worden. Nu dit achterwege is gebleven heb ik sterk de indruk van een verloren ochtend gekregen.

Bij de morgen is het helaas niet gebleven. Ook de dagindeling te Dordrecht klopte niet met het opgegeven programma. In het ons gezonden programma staat als plaats van aankomst te Dordrecht de Grote Kerk, vanwaar door de stad gewandeld zal worden naar hotel „Bellevue", bezichtiging van vele fraaie oude gevels. Ook dit gedeelte van het programma is niet tot uitvoering gekomen. Ik betreur dit zeer. Juist zo'n wandeling door een stad geeft je het gevoel een stad te hebben „gedaan". Het bevredigt niet wanneer een programma geen afgerond geheel is. Noch ons bezoek aan De Beer, noch ons bezoek aan Dordrecht waren een geheel. Het wil mij voorkomen, dat het

meer bevrediging geeft op een excursie één geval geheel af te werken dan twee gevallen half.

Ik moge het bovenstaande ter overdenking aan de excursiecommissie aanbevelen!

Na lezing van bovenstaande moet U niet menen, dat onze excursie dit jaar een verloren dag is geweest. Integendeel, het was zoals altijd een zeer genoeglijke dag. Daarvoor waren de deelnemers ook Niftarlakers, dat wil zeggen een gemoedelijk soort mensen, die van alles het beste weten te maken. Hierin schuilt voor een groot gedeelte het slagen van onze jaarlijkse excursies.

Terugkomende op onze excursie 1958 kan ik U mededelen, dat de bus en de auto's van de zelfrijdende deelnemers omstreeks 10 uur voor het gemeentehuis van Rozenburg waren gearriveerd. Wij werden er in de raadzaal ontvangen door de burgemeester, die aan de hand van een kaart ons vertelde van de grootse plannen, die op Rozenburg bestaan. 't Was een boeiende uiteenzetting, waarvoor onze voorzitter dank betuigde. De vervoermiddelen werden weer opgezocht en met Rozenburgs burgemeester voorop werd de tocht naar De Beer aanvaard. Bij het toegangshek van dit natuurreservaat is een koffietent, waar wij de koffie gingen gebruiken. Na nuttiging van de koffie kregen wij een half uur verlof om De Beer te bezichtigen. Dat leek nu heel aardig, maar dit halfuur was weggegooid. Van de koffietent naar het toegangshek van De Beer was ± 5 minuten gaans. Heen en weer alzo 10 minuten. Dan blijft dus 20 minuten voor bezichtiging van De Beer over, hetgeen neerkomt om 10 minuten De Beer in te gaan en 10 minuten voor de terugtocht. Dit is natuurlijk een belachlijk tijdschema voor bezichtiging van een natuurreservaat met een oppervlakte als De Beer. Zonder het gezien te hebben, maar met het geloof, dat De Beer een prachtig stuk natuurschoon is, zochten wij de bus en auto's weer op en vertrokken in de richting Dordrecht. Wij reden direct door naar hotel „Bellevue", waar de koffietafel op ons stond te wachten. Het was hier goed toeven. Aan de tafels voor de opgeschoven ramen hadden wij een prachtig uitzicht op het drukke scheepvaartverkeer. De koffietafel was goed verzorgd. Na afloop zijn wij wandelende naar het museum Mr Simon van Gijn gegaan. De weg er heen voerde ons langs menige gevel, die getuigde van de schoonheid uit voorbije tijden.

Het museum is gevestigd in een monumentaal patriciërshuis. Dit huis is een getuige van de rijkdom en welvaart in vroegere eeuwen te Dordrecht.

Het werd in 1729 gebouwd door burgemeester Johan van Neurenburg. Zijn zoon was in 't begin van de 19e eeuw kinderloos gestorven. In 1864 werd het huis gekocht door Mr Simon van Gijn, die het verbouwde en in de staat bracht, zoals wij thans aanschouwen met de stijlkamers op de begane grond en de studeerkamer met aansluitende bibliotheek op de verdieping. Bij de inrichting als museum heeft men getracht het karakter van woonhuis zoveel mogelijk te bewaren. Bij het binnengaan van dit museum werd ons een beschrijving ervan ter hand gesteld. Aan de hand van deze beschrijving wil ik een korte opsomming geven van het tentoongestelde.

Beganegrond

De grote zaal aan de straatkant is in de oude toestand gelaten. De wanden zijn bespannen met een tapijt, te Brussel omstreeks 1750 vervaardigd naar motieven van een herderspel van J. B. Guarini. De Dortenaar Adriaen van der Burgh schilderde in 1730 de drie allegorieën boven de deuren en de schoorsteen. In het midden van het vertrek hangt een kroon van Daniël Marot.

Aan de andere zijde van de gang, tegenover de grote zaal, is een kamer in een sombere imitatie van de Hollandse Renaissance. Een tweede vertrek in lichte Louis XVI-stijl uit de 2de helft der 18e eeuw.

Naast de trap aan het einde van de gang de keuken, die is gebleven, zoals zij omstreeks 1800 was. Een feestelijk geheel van veel glimmend koperwerk.

Eerste verdieping

Langs de trap portretten van de familie de Witt. Verder een gebeeldhouwde, vergulde lijst van het Wijnkopersgilde uit de 2de helft der 17de eeuw en een groot schilderij van de Regenten van het Weeshuis 1732.

Allereerst zien wij japonnen uit de 18e en 19e eeuw. Daarna de z.g. Leeskamer met interessante kasten, 2 portretten van Aert van Gelder, die een leerling van Rembrandt was en twee porceleinen scheerbekkens.

Aan de voorzijde van het huis is de werkkamer van Mr Simon

van Gijn, die in 1922 overleden is. Wij vinden hier van hem een portret als 20-jarig student, maar ook één als grijsaard. Ook is er een portret van Mevrouw C. A. van Gijn-Vriesendorp. In de vele kasten is hier een verzameling van 21000 historieprenten aanwezig. Op één der kasten stonden een zilveren „Molenbeker" en een „Hansje in de kelder". De eerste bestaat uit een omgekeerde beker, waarop een molen is bevestigd. Door middel van een blaaspijpje aan de zijkant van de molen kunnen de wieken in beweging worden gebracht. De vaardigheidsproef bestond nu hierin, dat men, na de beker gevuld te hebben, de wieken liet draaien. Waren deze nog in beweging als de beker leeggedronken was, dan had men de weddenschap gewonnen; dronk men echter niet vlug genoeg, dan moesten „voor straf" nog zoveel bekers geledigd worden, als het wijzertje (aan de achterkant met de as verbonden) op de wijzerplaat aanwees. „Hansje in de kelder", een platte brandewijnkom op voetstuk, werd gebruikt om elkaar, voor de geboorte van een kind, op de goede afloop toe te drinken. In het midden van de kom, onder de halve bol, ligt een drijvertje in de vorm van een kind. Wanneer nu de kom wordt gevuld, drijft dit op de oppervlakte van de vloeistof mee naar boven en duwt het dekseltje van de „kelder" omhoog; het figuurtje verdwijnt weer als de kom wordt leeggedronken.

Tegenover deze werkkamer is de Renaissancezaal gelegen. Hier treffen wij de beroemde „wildemannen-schouw". Ian Terwen Aertsz., de beeldhouwer van de koorbanken in de Grote Kerk, heeft zeer waarschijnlijk in het midden van de 16de eeuw ook deze schouw vervaardigd. Oorspronkelijk bevond deze schouw zich in de Klovenniersdoelen, die in het midden van de vorige eeuw werd afgebroken. Verder zien wij de stedelijke Charterkist, waarin de charters en privileges van Dordrecht werden bewaard. Boven de kist hangt een drieluik (± 1566) voorstellende een Kruisiging in marmer uitgesneden. Op de vleugels in knielende houding de schenkers Adriaen van Blijenburgh met vrouw en kinderen. In de grote zilvervitrine bevinden zich voorwerpen, betrekking hebbende op de Kerk Gilden en Schutterijen. Een schilderij van Jan Doudijn van de brand van de St Nicolaas- of Nieuwe kerk.

Tweede verdieping

In een zaaltje hebben hier de stedelijke oudheden een plaats gevonden. De voorwerpen spreken hier de taal van handel en ambacht, rechtspraak en huiselijk leven in het oude Dordrecht. Allereerst wordt onze aandacht getrokken door een maquette van het oude Dordrecht. Langs de wanden hangen diverse z.g. begrafenisschilden. Twee oude gildenbanieren van het metselaarsgilde en het lakenkopersgilde hangen in het vertrekje, waar de sleden staan. Er zijn houten en stenen poppen, borden en uithangtekens, alle attributen van de handel in vervlogen tijden. In een grote vitrine liggen de koperen stadszegels. De oudste is van 1482. Een andere vitrine bevat wasafdrukken van de oorspronkelijke zegels van Schepenen. De vlaggen, die in de verschillende vertrekken staan, zijn afkomstig van de Burgerwachten, een latere vorm van de schutterijen in het einde der 18e eeuw ter handhaving van orde en gezag in de stad.

In een apart zaaltje is alles ondergebracht, hetwelk verband houdt met de scheepvaart. Hieruit blijkt wel, dat Dordrecht naast hofstad en handelscentrum ook tot de grootste steden behoorde op het gebied van zeevaart en scheepsbouw. Het zijn de verschillende scheepstypen, van het kleinste vissersvaartuig tot het indrukwekkende Compagnieschip, die onze aandacht vragen.

Geheel los van de historische en artistieke verzameling van het museum vinden wij een collectie kinderspeelgoed uit de 18e en 19e eeuw. Het geeft ons een interessant beeld van wat volkskunst en fantasie in deze tijden voor het kind hebben gedaan.

Gaande door een 17e eeuwse „Oud Hollandse" kamer met sierlijk Zeeuwse, Zuidhollandse en Loofkasten komt men in het Munt- en Penningvertrek. Hier zijn de munten uitgestald, die te Dordrecht zijn geslagen. Van Graaf Dirk VII, gestorven in 1203, tot in het jaar 1806. In laatstgenoemd jaar werden alle provinciale munthuizen gesloten. Naast pasmunten zijn er ook triomfpenningen en gedenkpenningen. Boven dit alles hangt een groot schilderij met de zinnebeeldige voorstelling van de Dordtse Munt. De maker van dit schilderij is de Dortenaar Jacob Gerritsz. Cuyp.

Op onze wandeling door dit museum zagen wij over alle vertrekken en gangen verspreid een grote verscheidenheid van Japanse, Chinese, Voor-Aziatische en Europese ceramiek. Wij za-

gen Chine de Commande, porcelein-figuurtjes uit Höchst en Frankenthal, een Biedermeier theeservies, producten uit 's-Gravenhage, Kopenhagen en Engeland (Wedgwood). Er is Delfts Blauw en Delfts Bont, Chinees „Famille Rose"-porcelein, Perzische en Spaans-Moorse schalen.

Vroeg Nederlands en Duits aardewerk z.g. „grès" uit de 16de eeuw o.a. de bekende Jacobakannen en Baardmannetjes. Ten slotte noemen wij nog „Oranje-goed" uit de patriottische tijd ± 1785 met naief geschilderde portretten van Prins Willem V en Wilhelmina van Pruisen. Al met al een museum dat een bezoek ten zeerste waard is.

Hierna begaven wij ons naar de Grote- of Onze-Lieve-Vrouwekerk. In het Kunstreisboek voor Nederland deel I lezen wij over deze kerk: 'Geheel in steen overwelfde kruisbasiliek, van sterk Brabants karakter, bestaande uit zware onvoltooide Westtoren, een schip met zijbeuken en kapellen, een dwarsschip, een koor met zijkapellen aan de zuidzijde, straalkapellen aan de trans en een nevenkoor, de Onze-Lieve-Vrouwe-kapel aan de Noordzijde. Van het bestaande gebouw is het muurwerk der O.L.V.-kapel tot de vensterbanken het oudste, dagtekenend van omstreeks 1280. Daarop volgt de toren, die in de eerste helft der eeuw, waarschijnlijk in 1339 werd begonnen. In 1366 werd in de kerk een kapittel gevestigd. In het laatst van de 14de eeuw begon een herbouw, waarvan de muren van het dwarsschip en van de zijkapellen van het schip dagtekenen. Deze grootscheepse vernieuwing, die ook een overwelving van het O.L.Vr.-koor meebracht en een verhoging van de toren, was nog niet voltooid, toen de kerk werd geteisterd door de grote stadsbrand van 1457. Spoedig daarna bouwde men het huidige koor, terwille waarvan het O.L.Vr.-koor aan de zuidzijde werd versmald. Het dwarsschip werd vervolgens hersteld en nieuw gewelfd, en het schip werd nieuw opgetrokken met behoud van de kapellen, die bij de brand niet al te veel hadden geleden en met pleister werden opgelapt waar de natuursteen was gehavend. De meeste gewelven zijn naderhand aangebracht; in de kooromgang jaartal 1502 op twee sluitstenen, het stergewelf van het O.L.Vr.-koor niet voor de 16de eeuw denkbaar. Ten behoeve van de middenschipsgewelven werden de reeds vóór de brand van 1457 aangelegde luchtboogstoelen boven de scheidingswanden der kapellen verzwaard. Vervolgens begint men tegen het

einde der 15e eeuw met de bouw van een achtzijdige lantaarn op de vierkante torenromp, welk werk, mogelijk door de Noordwaartse verzakking van de toren, die zich toen al kan hebben geopenbaard, te halver wege werd stilgelegd. In de 16e eeuw tenslotte legde men om de toren de funderingen voor een verlenging van het schip in westelijke richting met 5 traveeën. Hoewel de muren een eindweegs boven de grond werden opgetrokkan, werd ook dit werk, dat sloping van de toren zou eisen, niet voltooid, en behalve enkele stukken, o.a. de muren aan weerszijde van het hek voor de toreningang, zijn al de muren weer verdwenen. De funderingen zijn alle in de grond aangetroffen. In 1572 werd de kerk tot de Hervormde eredienst bestemd. De luchtbogen van het schip werden in de 17e eeuw afgebroken en later weer vervangen door om de twee traveeën één nieuwe. In 1903 begon de restauratie, die in 1936 werd voltooid. De toren is sinds 1953 in restauratie.

Tot zover het Kunstreisboek. Ons gezelschap werd in de kerk ontvangen door de koster. Op bewonderenswaardige wijze trachtte hij ons te enthousiasmeren voor zijn kerk. Er viel heel wat te vertellen. Koor en schip worden b.v. omsloten door een krans van 22 kapellen. Iedere kapel heeft weer z'n geschiedenis. Het gewelf wordt gedragen door 33 vrijstaande zuilen, waarvan de vier zwaarste de viering ondersteunen. De gewelfschilderingen zijn sterk gerestaureerd, terwijl die in het koor van de laatste tijd zijn. Tot afsluiting van het koor werd in 1743 een koperen koorhek met marmeren pijlers en voetmuur geplaatst. Opvallend is de wit marmeren preekstoel uit 1756 met koperen leuning en mahoniehouten klankbord in rococovormen. Eveneens een rococo-doophek van mahoniehout. Zoals ik reeds schreef werd deze kerk in 1366 tot collegiale kerk verheven. Dit maakte nodig, dat in het koor banken, z.g. koorbanken werden geplaatst voor de kanunniken. Na nog geen eeuw gingen zij met de grote kerkbrand in 1457 verloren. Omstreeks 1540 werden zij door de tegenwoordige banken vervangen. Op gezag van Matthijs Balen staan deze banken op naam van Jan Terwen Aertsz. Van deze Terwen is zo goed als niets bekend. In 1544 wordt zijn naam genoemd bij het inrichten van het stadhuis. Dat hij de koorbanken geheel alleen tot stand zou hebben gebracht is niet waarschijnlijk, daarvoor is het werk te omvangrijk. Bovendien zijn meerdere personen tot de conclusie gekomen, dat

men aan het snijwerk van de banken verschillende handen kan onderscheiden. De voorstellingen op de banken aan de Evangelie- of noordzijde zijn van profane aard. Men treft er een afbeelding van de geschiedenis van Mucius Scaevola en de andere panelen beelden een triumphtocht van Keizer Karel V ter gelegenheid van zijn kroning met de „ijzeren" Lombardische kroon. Er is een sterke overeenkomst tussen de beelden van deze tocht en de Triumphtocht van Keizer Maximilaan I door Albrecht Dürer. Belangrijker en gedetailleerder zijn de voorstellingen aan de Epistel- of zuidzijde van de kerk. Ze zijn van een uitgesproken apologetisch karakter en zijn daardoor in een sinds ± 370 jaren Hervormde kerk een wat vreemde verschijning. Figuren uit de Bijbelse geschiedenis en kerkelijke instellingen trekken aan ons voorbij. Wij zien Adam en Eva, Noach, Mozes, Abraham, David, Jonas en Elisa. Abraham staat op het punt zijn zoon Isaac te offeren. David herkent men aan z'n harp. Jonas is vergezeld van een walvis en Elisa met de mantel van de profeet Elias, die ten hemel vaart. Tussen het oude- en nieuwe Testament is Johannes de Doper de overgangsfiguur. De volgende panelen hebben betrekking op het Nieuwe Testament. Te beginnen met de twaalf apostelen en vervolgens een wagen, Christus versierd met de symbolen van de vier Evangelisten. Christus staat achter een vrouwenfiguur, voorstellende de R. Kath. kerk. Een tweede wagen is met kettingen verbonden aan deze zegekar. Op deze tweede wagen bevinden zich de dood, voorgesteld door een geraamte; een vuurspuwend monster uitbeeldende de zonde. Dit monster ligt gekneveld op z'n rug en de hel is voorgesteld in de persoon van de duivel. Hierna volgt een tiental heiligen, welke te herkennen zijn aan hun attributen. Zo zien wij de Heilige Maagd met een stralenkrans om haar hoofd, St Barbara met de toren, St Laurentius met het rooster, St Catharina met het rad en St Christophorus met het Christuskindje. De voorstellingen van de vijf volgende panelen culmineren in een zegewagen, waarop een monstrans staat. Onder dit geval staan de woorden „Super hanc petram aedificabo ecclesiam meam". Op deze steenrots zal ik mijn kerk bouwen. Een woordspeling op de naam van de apostel Petrus.

Verder lezen wij „Hoc enim est corpus meum". Want dit is mijn lichaam, en „Ouidquid ligavero in terra erit et ligatum in coelis". Wat ik gebonden zal hebben op aarde, zal ook in de he-

mel gebonden zijn. De genoemde zegewagen verplettert de „haeretici sacramentarii" de het H. Sacrament loochenende ketters. Dit wordt uitgebeeld door een vrouwenfiguur met lamp en kandelaar. Zij, de waarheid treedt onder haar voet de haeresis of de ketterij. Zoals alle koorbanken bezitten ook deze banken misericordes of barmhartigheidsconsoles. Ik herinner mij nog de prachtige misericordes van de Oude kerk te Amsterdam, waarheen wij een excursie maakten in 1940. Een pentekening kunt U ervan zien boven mijn excursieverslag in het jaarboekje 1940. Er zijn nog 37 van deze misericordes, waartegen de officianten tijdens de handelingen van de cultus, waarbij zij moesten staan, ongezien konden leunen, over.

Op deze misericordes zijn voorstellingen van David en Goliath en van de uit Kanaän met een druiventros terugkomende verspieders. Verder uitbeeldingen van profane zaken en spreekwoorden. 't Is alles van een prachtige schoonheid. Als slot mochten we een blik werpen op het massief gouden avondmaalsstel uit 1738 en 1744. Dit stel is meer kostbaar dan mooi. Onze koster wist een en ander ons met kleur voor te schilderen en we lieten ons als willige schapen door hem meenemen van de ene hoek van de kerk naar de andere.

Hoe spijtig ik het ook vond voor deze enthousiaste koster mijn voeten verlangden naar het einde. M'n vrouw en ik verlieten het gezelschap en begaven ons naar de uitgang. Daar bleek ons, dat wij niet alleen waren, want wij bevonden ons daar in het goede gezelschap van onze Voorzitter. Ook de heer Kappeijne vond het welletjes en zocht om buiten te komen. De deur waar wij binnengekomen waren was gesloten. Na even zoeken vonden wij via de gang van de kosterij de weg naar buiten. Voor de kerk namen wij afscheid van onze Voorzitter en hiermede was voor ons de excursie 1958 ten einde. Na een voorspoedige terugreis belandden wij 's avonds weer thuis. Niettegenstaande hetgeen wij aan het begin van ons verslag schreven konden wij op een goede dag terug zien.

Tot ziens op de excursie 1959!

Amersfoort, oktober 1958. ADRIAANS.

Niftarlake-litteratuur

Daar is deze zomer verschenen het proefschrift van Dr. H. J. Kok over: „enige patrocinia in het Middeleeuwse bisdom Utrecht". (Van Gorcum en Comp., Assen 1958). Wat dat zijn patrocinia? Het tegenwoordig kerkelijk spraakgebruik verstaat daardoor de benaming van een kerk of kapel naar een heilge. In deze studie ziet men dat aan die patrocinia heel wat vastzit. „Daarin weerspiegelen zich godsdienstige, politieke, economische en culturele betrekkingen, die een landstreek met andere landstreken of bisdommen onderhield". Tegenwoordig acht men dit onderzoek ook van grote betekenis voor de liturgie, volkskunde en cultuurgeografie. Tot dusverre is in ons land weinig aandacht aan de studie der patrocinia van kerken en kapellen besteed. Het instituut der *eigen kerken* heeft veel invloed gehad op de keuze van het kerkpatronaat. Schrijver geeft daarvan meerdere voorbeelden. Aan St Maarten waren verschillende eigen kerken gewijd. Andere kerken behoorden aan kloosters o.a. Naarden, waar St Vitus patroon was evenals te Hilversum, Blaricum, Laren enz. Naarden behoorde aan de Abdij van Werden aan de Ruhr, Blaricum aan de St Vitusabdij in Elten. Loenen a.d. Vecht had St. Ludgerus tot patroon. In het koor aldaar bevindt zich nog een sluitsteen met de afbeelding van deze heilige. De kapel van Loenersloot tegen over het Kasteel bij het voormalige rechtshuis in 1339 vermeld, was zeer waarschijnlijk aan St Catharina gewijd. De groep, welke in dit boek wordt behandeld, telt 10 patrocinia: St Antonius, (de Zijpe later Nieuw Loosdrecht), St Catharina, (Loenersloot) St George, St Ludgerus, St Maarten, (Maartensdijk) St Maurits, St Nicolaas (Muiden, Vreeland) St Pancratius (Maarssen Zuilen) St Trudo, St Vitus (Blaricum, Hilversum, Naarden). Voor dit onderzoek heeft de schrijver velerlei bronnen moeten raadplegen, niet alleen oorkonden en akten uit openbare en kerkelijke archieven, maar ook allerlei stichtingsbrieven, rekeningen,

visitatie-verslagen en kronieken, inventarissen van kunst en geschiedenis, zoals muurschilderingen, sluitstenen in het gewelf, klokken en kerkzegels en stedewapens. Wij vinden nog een hoofdstuk voor de motieven voor de keuze van de patrocinia, zoals reliquien en eigenkerken. De Adel wijdde zijn kerken aan St George, St Catharina en St Pancratius. A. E. R.

In Memoriam
Willem Huibert Koomans

Op 14 Juli 1958 overleed in het bejaardencentrum „Huize Wildhoef" te Bloemendaal de heer W. H. Koomans. Hij bereikte de leeftijd van 96 jaar. Met hem is heengegaan een vriend van Abcoude en omgeving en een groot vorser naar de historie van Abcoude.

Geboren op 22 November 1862 te Abcoude, studeerde hij te Amsterdam geneeskunde en promoveerde aldaar. Zijn vader was als geneesheer te Abcoude gevestigd en woonde in het later gesloopte herenhuis staande aan de Hoogstraat, thans ingenomen door een bakkerij en de daarbij behorende tuin. De pergola van het tuinhuis is nog aanwezig in het huidige Hugo de Vriespark, dat voorheen als tuin bij het herenhuis behoorde. Zijn vader is op 10 Augustus 1917 op 99-jarige leeftijd overleden. In 1892 volgde de thans verscheiden dokter zijn vader op en huwde op 30 Mei 1895 met Mejuffrouw E. M. Leupen uit Haarlem, aan wie oude ingezetenen van Abcoude altijd nog een aangename herinnering bewaren om haar vriendelijkheid. Zij overleed op 12 Februari 1937. Dokter Koomans woonde toen in het huis, waar nu Dr. van Doorn woonachtig is, die op 1 Mei 1925 de praktijk van Dr. Koomans overnam, die daarna naar Heemstede vertrok.

Dr. Koomans was zeer impulsief en interesseerde zich voor vele zaken. Hij knutselde graag en bouwde in de eerste wereldoorlog voor eigen gebruik een röntgenapparatuur. Hij was zeer gezien en was een der oprichters van de zweminrichting aan het Abcouder Meer. Toen omstreeks 1912 de heren J. W. Verburgt en nu wijlen J. G. Th. Grevenstuk met plannen rondliepen tot oprichting van een vereniging van belangstellenden in de geschiedenis en de oudheidkundige overblijfselen van de Vechtstreek, nodigden zij Dr. Koomans uit in deze medewerking te verlenen.

„Niftarlake" kwam op 20 Juni 1913 tot stand en Dr. Koomans behoorde tot de oprichters-bestuursleden.

Voor „Niftarlake" is hij een belangrijke figuur geweest. Op historische grondslag verschenen van hem vele pennevruchten. De navolgende artikelen zijn in ons Jaarboekje verschenen, t.w.:

1913 De naamlijst der predikanten te Abcoude,
1946 De inval der Pruisen te Abcoude,
1946 Abcouder Paardenmarkt,
1951 Stamlijst der Heren van Abcoude,
1951 Abcoude en omgeving,
1953 Oude koopbrieven uit Abcoude,
1958 Zwerftocht van het ijzeren hek „Markvelt van Abcou".

In 1950 schreef hij in „De Nederlandsche Leeuw" over „Het geslacht Soudaan".

Dr. Koomans leefde na de dood van zijn echtgenote in het bejaardencentrum te Bloemendaal. Hij was moeilijk ter been en had last van doofheid; maar zijn geest leefde en hij is tot het laatste moment toe actief geweest en met volle belangstelling voor alles om hem heen. De vakliteratuur volgde hij nauwgezet evenals de ontwikkeling van de moderne kernfysica; over de mogelijkheden van de kernenergie schafte hij zich kort voor zijn dood een wetenschappelijk boek aan. Daar de radio-techniek voor hem in verband met zijn doofheid geen mogelijkheden meer bood, wierp hij zich de laatste jaren weer op de fotografie en andere visuele reproductiemethoden. Uit zijn archief heeft hij verschillende foto's en tekeningen over Abcoude aan het gemeentebestuur van Abcoude nagelaten. Naar hem werd op het tuindorp „Meerzicht" een straat vernoemd. Helaas heeft Dr. Koomans het plan om een autoritje door de Dr. Koomansstraat te Abcoude te maken niet kunnen realiseren.

Met hem is een bron van kennis over het oude Abcoude verloren gegaan.

Hij ruste in vrede.

Abcoude, December 1958. J. T.

VERSLAG

VAN DE

STICHTING COMMISSIE VOOR DE VECHT EN HET OOSTELIJK EN WESTELIJK PLASSENGEBIED

OVER DE JAREN 1955, 1956 en 1957

INLEIDING

Het laatst verschenen jaarverslag liep tot Mei 1955. Thans zal het bestuur verslag doen over hetgeen verricht is in het tijdvak tussen genoemde datum en het jaar 1958. Bij het lezen van dit verslag is het gewenst het oog te houden op de taak, die onze commissie vrijwillig op zich heeft genomen.

Het was 14 November 1936 toen de acte tot oprichting voor Notaris J. M. C. van Kempen te Loenen aan de Vecht werd verleden en de stichting aanving het statutiair doel na te streven, namelijk het behouden, bevorderen en behartigen van de natuurlijke en culturele rijkdom en schoonheid van Vecht en Plassen. Dit behouden sluit veelal op onoverkomelijke bezwaren, het bevorderen is moeilijk, zodat het behartigen wel het grootste deel van onze taak vormt. En al ziet onze commissie in vele gevallen veranderingen optreden, die tot grote teleurstelling aanleiding geven, toch mogen wij ons gelukkig achten, dat het werkgebied van onze Commissie nog steeds behoort tot een der schoonste delen van ons vaderland.

Met dit in gedachten verricht het Werkcomité met onverflauwde belangstelling zijn taak. Indien de inhoud van het verslag met welwillendheid gelezen wordt en tot waardering mocht leiden, dan zal dit als een afdoende beloning worden beschouwd. Maar wanneer de lezing aanleiding zou zijn gevolg te geven aan onze oproep om de algemene vergadering te bezoeken zou dat op nog hogere prijs worden gesteld.

Wij hopen dan, gesterkt door het oordeel van velen, onze tijdrovende taak in het belang van onze fraaie streek, naar beste kunnen voort te zetten.

ALGEMEEN

ALGEMENE LEDENVERGADERING

In de laatste algemene vergadering gehouden op 16 Juli 1955 in Hotel „Pays Bas" te Utrecht, werd in de ochtendvergadering de huishoudelijke agenda afgehandeld. In de middagvergadering sprak de voorzitter van de desbetreffende commissie van voorbereiding Jhr. Dr. M. L. van Holthe tot Echten over het *Plassenschap Loosdrecht en Omstreken,* een onderwerp, dat ons zeer ter harte gaat.

BESTUUR EN WERKCOMITÉ

Een wijziging in het bestuur ontstond door het bedanken wegens vertrek naar elders van de penningmeester Ing. H. van Eeden te Nigtevecht. Door het bestuur werd de heer H. D. Scheltema te Hilversum aangezocht als waarnemend penningmeester te fungeren.

De heer Dr. V. Westhoff te Driebergen bedankte als bestuurslid, in wiens plaats Drs. R. J. de Wit te Amsterdam werd aangezocht. De definitieve benoeming van deze functionarissen zal overeenkomstig artikel 4 der Statuten aan de vergadering worden voorgelegd.

Het bestuur der Stichting bestaat dan uit:
Ir. J. Loeff, voorzitter, Oud-Loosdrecht;
J. Trouw, secretaris, Abcoude;
H. D. Scheltema, waarnemend penningmeester, Hilversum;
Drs. R. J. de Wit, Amsterdam;
W. Wijmstra, Maarssen.

Het werkcomité bestond uit het bestuur, hiervoren genoemd, en de heren:
G. Adriaans, Amersfoort; Mr. W. I. Doude van Troostwijk, Nieuwersluis; Mr. J. L. Vunderink, Loosdrecht; Jhr. Mr. L. A. Quarles van Ufford, Abcoude en Dr. V. Westhoff, Driebergen.

FINANCIËN

In ons vorig jaarverslag deelde het bestuur mede, dat een stijging van de onkosten van onze stichting te verwachten was, mede in verband met de uiteraard kostbare uitgave van boekwerken, waarin de resultaten der inventarisatie van verschillende plassengebieden worden neergelegd. De kosten van de administratie en van de inventarisatiewerkzaamheden zijn ook gestegen, zodat onze financiën grote zorgen baarden. Het stemt ons blijde, dat Gedeputeerde Staten van Utrecht aan de Staten hebben voorgesteld een subsidie uit de provinciale middelen te verlenen tot een bedrag gelijk aan 50 % van het nadelig saldo over de jaren 1953 tot en met 1958, berekend naar ten hoogste *f* 635,— per jaar. De Staten hebben inmiddels het voorstel van Gedeputeerde Staten goedgekeurd. Met niet minder grote voldoening kan worden medegedeeld, dat door de Provincie Noordholland een subsidie is verleend van *f* 2.500,—. Niettegenstaande deze medewerking, die buitengewoon op prijs wordt gesteld, moet nog een groot bedrag bijeen gebracht worden, teneinde de verwezenlijking van onze plannen mogelijk te maken.

EXCURSIES

Op 10 Mei 1957 heeft het werkcomité een bezoek gebracht aan verschillende objecten in ons werkgebied. Achtereenvolgens werden bezocht: dorp Oud-Zuilen, Breukelen, de buitenplaats Vredenhoff, Abcoude, Botshol, Nederhorst den Berg (het kasteel en de gerestaureerde molen). Op deze belangrijke tocht werden vele ervaringen opgedaan, die op onze volgende vergaderingen stof tot bespreking gaven.

Op Zaterdag 16 Juni 1957 is door onze commissie in samenwerking met de beide commissies Stad en Dorp van de Bond Heemschut van Noordholland en van Utrecht een excursie door de Vechtstreek gehouden. Het punt van samenkomst was het kasteel Zuilen te Zuilen, waar een bezoek aan het kasteel werd gebracht. Gereden werd daarna langs de oostkant van de Vecht door Maarssen naar Nieuwersluis, waar een bezoek aan de buitenplaats Vredenhoff werd gebracht. Onder leiding van de eigenaar, de heer B. H. Blankenberg, bezichtigde het grote gezelschap de prachtige aanleg van dit buiten. Begunstigd door fraai zomerweer was dit bezoek voor velen een verrassing. Grote dank werd

gebracht aan de heer Blankenberg, niet alleen voor zijn gastvrijheid, maar ook voor de waardige wijze waarop deze buitenplaats wordt beheerd.

Hierna ging het langs de Vecht naar Nederhorst den Berg, waar de koffiemaaltijd werd gebruikt. De route naar het Muiderslot liep via Weesp. Op het Muiderslot werd het gezelschap ontvangen door de slotvoogd de heer Ton Koot. Onder zijn leiding werd een rondtocht door het slot gemaakt. Deze excursie kan als zeer geslaagd beschouwd worden, omdat hierdoor velen met de schoonheid van de Vechtstreek in contact werden gebracht.

MONUMENTEN

LOENERSLOOT, *Het Slot*

Aan het hoofd der afdeling Oudheidkunde en Natuurbescherming van het Ministerie van O.K.W. deelde onze commissie mede, dat kennis was genomen van het voornemen van de eigenaren van het Slot Loenersloot om de donjon te restaureren. Dit Slot neemt in de omgeving een bijzondere plaats in, waarom het zeer te waarderen is, dat de huidige bezitters dit fraaie bouwwerk gelegen aan de Angstel, voor het nageslacht trachten in stand te houden en bereid zijn zich daarvoor grote financiële offers te getroosten.

Wij vernamen, dat het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen genegen is een rijkssubsidie van 40 % te verlenen, waaruit zou blijken, dat ook de regering het grote belang van het behoud van dit kasteel inziet.

Verondersteld kan worden, dat van de, in bewonersaantal niet grote, gemeente Abcoude slechts een bescheiden subsidie mag worden verwacht. Ook de provinciale subsidie zal, naar het zich laat aanzien, niet belangrijk zijn, gezien de omvangrijke taak van Gedeputeerde Staten in verband met de vele monumenten in de provincie Utrecht. Deze overwegingen waren ons reden de Minister te verzoeken om der wille van het streekbelang zijn beslissing te willen herzien, en van 40 % op 59 % te brengen.

MAARSSEN, *Vechtoever*

Op 21 Januari 1955 werd een brief gericht aan de Rijksdienst voor Monumentenzorg, betreffende het inrijhek op de buiten-

plaats „Vechtoever" aan de Diependaalseweg te Maarssen. Dit is een merkwaardig toegangshek met de marmeren beelden van Paris, Athene, Aphrodite en Hera op hardstenen palen van een typische vorm. Deze voetstukken en bustes hebben de buitenplaats in de loop der eeuwen gesierd, zodat ons werkcomité grote waarde aan dit hek toekent. De medewerking van de rijksdienst werd gevraagd om dit hek in zijn huidige vorm als monument te beschouwen, hoewel onze commissie zich ervan bewust is, dat tegen dit hek stijlbezwaren kunnen worden aangevoerd. Deze aangelegenheid is nog steeds in studie, maar het hek is helaas verder zeer achteruitgegaan.

Met genoegen kan worden geconstateerd, dat het ijzeren toegangshek van de hiervoorgenoemde buitenplaats „Vechtoever" en staande aan de Vechtzijde, met medewerking van rijk, provincie en gemeente is gerestaureerd, zodat het deze buitenplaats wederom waardig siert.

MAARSSEN, *Langegracht*

Aan Burgemeester en Wethouders van Maarssen heeft onze commissie aandacht verzocht voor de historische bebouwing aan de Langegracht, die een der bijzondere schoonheden van Maarssen uitmaakt. Naar onze mening dient bevorderd te worden, dat de eigenaren deze huizen restaureren. De Langegracht moet echter in zijn geheel als monument behouden blijven. Het zal noodzakelijk zijn, dat de wijze van bewoning dezer huizen aan vrij hoge eisen voldoet. Daarom is het ongewenst, dat dergelijke huizen in verband met de woningnood aan gezinnen worden toegewezen, die deze woningen uitwonen en ze in verwaarloosde toestand achterlaten. Onze commissie deed een beroep op B. en W. ervoor te waken, dat de Langegracht zijn waarde voor de schoonheid van het dorp zal blijven behouden, hetgeen slechts mogelijk is, indien de wijze van bewonen der huizen dienovereenkomstig is.

In gelijke geest hebben wij ons tot de Monumentencommissie van Maarssen gewend. Het doet onze commissie genoegen te mogen mededelen, dat het Gemeentebestuur zich volkomen met ons standpunt heeft kunnen verenigen en dat de huizen aan de gracht voortaan, nadat ze onbewoond raken, slechts zullen worden toegewezen aan hen, van wien met zekerheid kan worden aangenomen, dat zij deze naar behoren zullen bewonen.

Ook de Monumentencommissie heeft, naar Burgemeester en Wethouders mededeelden, dit standpunt toegejuicht.

Het College stelt zich voor in de toekomst met betrekking tot het restaureren van oude gevels van huizen en van het inwendige daarvan, die uit een historisch en cultuur oogpunt van betekenis zijn, contact op te nemen met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

MAARSSEN, *Herteveld*

Onze aandacht werd, door een advertentie in een der grote bladen, gevestigd op de buitenplaats „Herteveld" te Maarssen. De nieuwe eigenaar had de oranjerie afzonderlijk verkocht en vele fraaie bomen gerooid. Omdat 't hier een buitenplaats betrof, waarvoor de meldingsplicht van het Nationale Plan bestaat, bracht onze commissie de verder aangekondigde splitsing onder de aandacht van de Rijksdienst voor het Nationale Plan te 's-Gravenhage.

Uit het ontvangen antwoord bleek, dat de oranjerie verkocht was aan de kunstschilder Van Voorden, het koetshuis met voorterrein aan de architect Leicher, het tuinmanshuis met boomgaard, moestuin en loods aan de fabrieksarbeider Ekelschot te Utrecht.

Ten opzichte van het hoofdgebouw van de buitenplaats „Herteveld" is aankoop met rijksmiddelen overwogen, bij nadere beschouwing is gebleken, dat het gebouw daarvoor niet in aanmerking kwam.

Door de Rijksdienst van het Nationale Plan werd in een brief van 1 Juli 1956 aan het Gemeentebestuur van Maarssen het vertrouwen uitgesproken, dat van enig werken in de omgeving van het meldingsgebied, tijdig mededeling aan het bureau van het Nationaal Plan zou worden gedaan.

Inmiddels is „Herteveld", voor zover het hoofdgebouw betreffende, eigendom geworden van de heer J. J. H. Hellemans, die het heeft bestemd voor woonhuis van zijn zoon en voor een zeilmakerij. Het grootste deel van de siertuin is door de heer Dr. J. Cosijn aangekocht met de bedoeling daarin een bungalow te bouwen.

Op 11 October 1957 vroegen Burgemeester en Wethouders van Maarssen ons advies over plannen tot het bouwen van een bungalow op dit terrein.

In ons advies betreurde onze commissie in het bijzonder, dat de oude toestand onherstelbaar is vergaan. De oude tuin, zoals deze in het bezit is van de heer Dr. J. Cosijn, is echter alleszins waard behouden te blijven. De enige mogelijkheid hiervoor lijkt de commissie, aan de eigenaar toe te staan hierop een huis te plaatsen, waardoor dit bezit als tuin zijn waarde behoudt. In ons verder advies gaf onze commissie zijn mening ten opzichte van de plaatsing en vormgeving.

MAARSSEN, *Cromwijck*

De voormalige buitenplaats Cromwijck aan het Zandpad te Maarssen heeft reeds lange jaren de oorspronkelijke bestemming verloren. Het dient als kantoorgebouw van de achter de buitenplaats gebouwde industriegebouwen. Beide pijlers van het inrijhek zijn omvergereden. Dit trok onze aandacht, waarom met de directeur van de F.A.M., een fabriek van electrische apparaten en electromotoren, de heer Couperus, een onderhoud heeft plaats gehad. Het resultaat is, dat een opmeting van het inrijhek zal worden gemaakt en een advies over een mogelijke restauratie door onze commissie aan de firma zal worden uitgebracht.

NIEUWERSLUIS, *Hunthum*

De belangstelling van onze commissie gaat nog altijd uit naar de voorlopig opgeruimde hekken van het vroegere buiten „Hunthum" aan het Zandpad te Nieuwersluis. Meermalen werd ter plaatse een bezoek gebracht, teneinde enig inzicht te verkrijgen van de restanten.

Dit is echter niet mogelijk zonder een deskundig onderzoek, waarbij de overblijfselen van de hekpalen en ijzeren hekken moeten worden uitgelegd om te worden opgemeten en gedocumenteerd. Nu de eigenaar op dit terrein een huis gaat bouwen hopen wij, dat althans een van de twee hekken weer opgericht zal kunnen worden.

Naar het zich laat aanzien zal voor de inventarisatie technische medewerking kunnen verkregen worden. In verband met deze mogelijkheid is de commissie wederom met de eigenaar in overleg getreden.

NEDERHORST DEN BERG, *Kasteel*

Het kasteel te Nederhorst den Berg heeft uiteraard onze be-

langstelling. In een gesprek met de eigenaresse, de directie van de uitgeversmaatschappij „Urbi et Orbi" te Amsterdam, bleek de grote moeilijkheid een juiste bestemming voor het kasteel te vinden.

Bij een bezoek aan het kasteel betreurden wij de deplorabele toestand, waarin wij het bouwwerk alsmede de omringende beplanting, aantroffen.

Het geeft ons echter voldoening, dat herstelwerken onder toezicht en met medewerking van Monumentenzorg worden verricht, bestaande uit: waterdicht maken van het dak, inzetten van nieuwe ruiten en restaureren van de toren, waar de leidekking is vernieuwd.

MOLENS

STICHTINGEN

Tot heden zijn door bemiddeling van ons werkcomité voor het behoud van molens tot stand gekomen:

Stichting Molen Delphine te Abcoude.

Stichting De Garstermolen te Nigtevecht.

Stichting Gabriël te Kortenhoef.

Van alle drie de stichtingen maakt de secretaris onzer commissie, de heer J. Trouw, deel uit van het bestuur. Over de gang van zaken kan het volgende worden bericht.

ABCOUDE, *Molen „Delphine", Gein-Zuid*

De brug over de vliet in de verkeersweg Gein-Zuid is gereed gekomen. Op 20 maart 1957 had onze commissie een onderhoud met de Commissaris der Koningin te Utrecht, o.a. over de Molen „Delphine". In overleg met de vereniging „De Hollandsche Molen" werd op 21 Februari 1956 een verzoek bij Gedeputeerde Staten van Utrecht ingediend om een subsidie op basis van „Bijzondere Werken in oorlogstijd" voor het vernieuwen van de windpeul in de molen. De molen werd door het Waterschap in eigendom aan de stichting gegeven onder voorwaarde, dat deze bedrijfsklaar zou blijven en tweemaal 's jaars zou moeten schouwmalen. Aan deze voorwaarde kan thans niet worden voldaan. Bij het bovenaangehaalde bezoek wezen wij de Commissaris op het lange uitblijven van een beslissing (toen reeds 12 maanden), waardoor het werken voor het behoud van de molens zeer werd bemoeilijkt. Inmiddels

is de bestedingsbeperking ingetreden, waardoor nu dit verslag wordt geschreven de B.W.O.-subsidie op losse schroeven is gekomen. Nader overleg met het bestuur van „de Hollandsche Molen" is thans opgenomen.

Met goedkeuring van het Provinciaal Bestuur, van Ingelanden van het Waterschap „Baambrugge-Oostzijde" te Baambrugge en van het stichtingsbestuur van de Molen werd in de maand Augustus 1957 de overeenkomst met de heer en mevrouw Souget-Brosse te Parijs, aangevuld met een bepaling, dat zij tezamen te allen tijde het recht hebben en de langstlevende hunner zal te allen tijde alleen het recht hebben om alle rechten en verplichtingen, voor hen tezamen of voor de langstlevende hunner alleen voortvloeiende uit de reeds eerder gesloten overeenkomst, over te dragen aan één of meer door hen tezamen of door de langstlevende hunner alleen, aan te wijzen derde(n), met dien verstande, dat de keuze van de aan te wijzen derde(n) de eenstemmige goedkeuring zal moeten wegdragen van de commissie van oprichters, bedoeld in art. 7 van de stichtingsacte. Indien bedoelde goedkeuring niet is verkregen heeft de aanvrager daarvan het recht zich terzake tot de Gedeputeerde Staten van Utrecht te wenden. De beslissing van dat College zal voor partijen bindend zijn. Gemeld recht vervalt bij het overlijden van de langstlevende der echtelieden Souget-Brosse.

BAAMBRUGGE, *Molen „Hoog- en Groenland" aan de Angstel*

Met de medewerking van het Waterschap „het Hoog- en Groenland", het Rijk, de Provincie en de Gemeente is de molen gerestaureerd en geschilderd. De kosten bedroegen *f* 2.172,50. Thans staat de molen weer te prijken aan de Angstel en trekt zeer veel belangstelling, hetgeen o.a. blijkt uit de vele malen dat molen en omgeving worden gefotografeerd.

KORTENHOEF, *Molen „Gabriël" aan de Zuwe*

In ons vorig jaarverslag deelden wij mede dat deze molen wederom van wieken zal worden voorzien. Deze restauratie is tot stand gekomen, zodat de molen weer in volle luister het landschap siert. Over de eindbetaling van deze werkzaamheden is nog onderhandeling gaande. Het restantbedrag van de kas der stichting „Curtevenne" komt hiervoor in aanmerking. Deze stichting heeft zijn werkzaamheden gestaakt. Volgens de statuten kunnen bij

opheffing der stichting de resterende gelden ten voordele komen van de vereniging de „Hollandsche Molen", die het bedrag voor de „Gabriël"-restauratie zou kunnen gebruiken. De opheffing dezer stichting blijkt enige administratieve moeilijkheden mee te brengen. Ons werkcomité is in deze met de vroegere bestuursleden van „Curtevenne" en met het bestuur van „de Hollandsche Molen" in overleg.

LOENERSLOOT, *Molen „Oukoop" aan de Angstel*

Deze molen, die van het verkeer op de Rijksweg Amsterdam—Utrecht grote belangstelling geniet van landgenoten en buitenlanders, zal onze aandacht blijven vragen.

Van belang is uiteraard de vorderingen der plannen tot ruilverkaveling aldaar. In elk geval blijft ons bestuur waakzaam.

LOENEN, *De korenmolen aan de Dorpsstraat*

Deze fraaie molen, die het dorpsbeeld in grote mate beheerst, is nog steeds met kale wieken. Het stadium van correspondentie tussen eigenaar en autoriteiten is nog niet afgesloten. Het Gemeentebestuur, waarop ons werkcomité blijft vertrouwen, blijft diligent.

NIGTEVECHT, *„Garstermolen" aan de Vecht*

Bij het onderhoud dat wij op 20 Maart 1957 met de Commissaris der Koningin te Utrecht mochten hebben, kwam ook de Garstermolen aan de Vecht te Nigtevecht ter sprake. In overleg met de vereniging „de Hollandsche Molen" was op 1 Mei 1955 een verzoek bij Gedeputeerde Staten ingediend om in verband met de financiële voorwaarden „Bijzondere Werken in oorlogstijd" een subsidie te verkrijgen voor de restauratie van deze molen. Ook deze molen werd aan de stichting geschonken, onder voorwaarde, „dat ze in bedrijf kan worden gesteld en tweemaal 's jaars kan schouwmalen". Aan deze voorwaarden kan thans niet worden voldaan. Wij deden een beroep op de Commissaris om het onderzoek (in Maart 1957 duurde dit reeds 23 maanden) zoveel mogelijk te bekorten, omdat ons streven tot behoud van molens anders wel zeer wordt bemoeilijkt. De kosten van de restauratie dienen voor het niet-gesubsidieerde deel door een particulier als gebruiker gefinancierd te worden. Het is daardoor moeilijk met gegadigden

te onderhandelen. Thans heeft de bestedingsbeperking het nog bezwaarlijker gemaakt de restauratie te realiseren. Het bestuur der stichting is thans in onderhandeling met „de Hollandsche Molen" getreden om zich te beraden hoe in deze verder te handelen.

NEDERHORST DEN BERG, *„Stichts-Ankeveense" molen aan het Bergsepad*

De medewerking door de heer J. S. van Mesdag te Hilversum verleend, om deze molen, die zeer in verval was, aan te kopen en te restaureren, moet door de gemeenschap op hoge prijs gesteld worden, omdat dit monument hierdoor behouden kon worden. Grote bedragen waren hiermede gemoeid, temeer, daar bleek, dat ook de fundering voor de helft van de molen moest worden vernieuwd.

Het polderbestuur van de Stichtsch-Ankeveensche polder, het Rijk, de Provincie, de Gemeente Nederhorst den Berg gedeeltelijk, hebben allen bijgedragen om de heer Van Mesdag in deze, binnen de gestelde mogelijkheden, medewerking te verlenen. Onze commissie heeft medewerking verleend om in overleg met het Staatsbosbeheer een landschapsplan te ontwerpen, waarbij het naburige P.E.N.-gebouwtje en een bunker door een beplanting werd gecamoufleerd en een boombeplanting gedeeltelijk langs de weg en langs de wetering alsmede een haagbeplanting langs de weg en om de molen werd aangebracht. Staatsbosbeheer verleende onze commissie hiervoor een subsidie van 70 %, het resterende werd door de heer Van Mesdag gefinancierd. De heer Van Mesdag heeft het voornemen na terugkomst uit het buitenland het interieur van de molen te laten onderhanden nemen. Een bijzonder woord van hulde is hier op zijn plaats voor hetgeen de heer Van Mesdag tot een verfraaiing van het landschap heeft bijgedragen.

WEESP, *Korenmolen aan de Vecht*

Ofschoon het moeilijk is, in dit tijdperk van bestedingsbeperking, met molenrestauraties een begin te maken is onze commissie, zich gesteund wetende door het Gemeentebestuur van Weesp, in overleg getreden met de eigenaresse van deze zeer in verval zijnde molen. Het desbetreffende onderhoud heeft eerst kort ge-

leden plaats gevonden. Wij vertrouwen, dat het tot het beoogde doel zal kunnen leiden.

Fotoboek

Van de burgemeester van Weesp ontving onze commissie een exemplaar van het fraai uitgevoerde fotoboekje van Weesp, met een aantal niet alleen fraaie, maar ook suggestieve foto's in verband met de Weesper cultuur. „De Vecht is in dit boekje aardig vertegenwoordigd," schreef ons de burgemeester. Onze commissie merkt daarbij echter op: Juist, burgemeester. Maar we tellen vier foto's, waarop twee molens in verval te zien zijn. Onze commissie zal niet rusten voor deze beide weer in goede sfeer Weesp zullen sieren.

WEESPERKARSPEL, *„Hollands Ankeveense" molen aan de Loodijk*

Door bemiddeling van de vereniging „de Hollandsche Molen" is de restauratie tot stand gekomen. Wij constateren dit met genoegen omdat ook deze molen het landschap siert.

WESTBROEK, *Korenmolen „de Kraai"*

Mede door bemiddeling van „de Hollandsche Molen" en met bijzondere medewerking van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht is „de Kraai" in volle luister gerestaureerd. Dat deze molen ook electrische kracht ontwikkelt constateren wij met genoegen.

BRUGGEN

LOENEN

Op Zaterdag 20 September 1956 is de nieuwe brug over de Vecht te Loenen aan de Vecht in gebruik genomen. Over deze brug werden wij geraadpleegd door het Gemeentebestuur en onze commissie propageerde herbouw in de typische Vechtstijl hetgeen door het Gemeentebestuur werd uitgevoerd, waardoor de brug een sieraad is niet alleen voor het schone dorp Loenen, maar voor de gehele streek.

De opening geschiedde op feestelijke wijze, waarbij de Commissaris der Koningin Mr. C. Th. E. Graaf van Lynden van Sandenburg het traditionele lint doorknipte. Door verblijf in het

buitenland was de voorzitter verhinderd, de commissie was bij de opening door de secretaris vertegenwoordigd.

De nieuwe brug is in de huidige uitvoering een grote aanwinst, waarvoor een woord van hulde aan het Gemeentebestuur zeker op zijn plaats is.

WEESP

Onze commissie was door de heren H. D. Scheltema, penningmeester en J. Trouw, secretaris, vertegenwoordigd bij de opening van de herbouwde Lange Brug, een nieuwe brug, gebouwd in de „Vechtse stijl", zijnde een dubbele houten ophaalbrug. Ons oordeel over het ontwerp van deze brug was destijds gevraagd en het verheugt ons, dat het verkregen resultaat voor de stad Weesp een aanwinst blijkt te zijn, waarvoor het Gemeentebestuur alle hulde verdient.

WEGEN

ABCOUDE

Wat betreft de beplanting van de oude Rijksweg tussen Abcoude en Duivendrecht kan worden medegedeeld, dat door de directie van het Staatsbosbeheer aan onze commissie het beplantingsplan werd getoond, waarvan met grote waardering werd kennis genomen.

Inmiddels is de beplanting aangebracht en kan worden geconstateerd, dat een goed geheel is verkregen. Verwacht mag worden, dat nadat het groeiproces zich enige tientallen jaren zal hebben voltrokken, dit onderdeel van de oude Rijksweg Amsterdam—Utrecht zich aan het verdere fraaie deel tot Maarssen aangepast zal hebben, waardoor dit wegdeel ook een belangrijke recreatieve functie zal vervullen.

Ook verzocht onze commissie aan Staatsbosbeheer om de brede berm langs de verbindingsweg tussen Abcoude en Rijksweg no. 2 Amsterdam—Utrecht te beplanten. De directeur van het Staatsbosbeheer berichtte hierop, dat zijnerzijds een voorstel aan Rijkswaterstaat was gedaan.

Inmiddels is ook deze beplanting aangebracht.

LOOSDRECHT

De weg door Oud-Loosdrecht zal door de Provinciale Water-

staat van Utrecht worden verwijd met brede fietspaden ter weerszijden, ter aanpassing aan het toenemende verkeer. Deze wijziging van het profiel betekende een ruïneus ingrijpen in de bestaande toestand, vooral tussen de Molenmeent en de 's-Gravelandse Vaart, waar vele oude bomen, waaronder prachtige eiken en linden, werden geveld, terwijl de karakteristieke sloten en heggen werden vervangen door eenvormige hekken van betonnen palen en ijzeren buizen.

In een onderhoud met het lid van Gedeputeerde Staten, de heer A. C. Verhoef, bepleitte onze commissie een andere werkwijze bij het ontwerpen van profielswijziging. Het viel ons op, dat Staatsbosbeheer pas wordt ingeschakeld als het profiel en tracee reeds door de Technische Dienst van de Provinciale Waterstaat is vastgesteld. Het wijzigen van profiel en tracee van een dergelijke weg dient o.i. op zeer gevoelige wijze te geschieden, waarbij de bestaande begroeiing zoveel mogelijk moet worden gespaard en nieuwe beplanting moet worden aangebracht op een wijze, die het landschap siert.

Wij zijn ons er wel van bewust, dat de eigendomsverhoudingen soms tot oplossingen leiden, die niet ideaal zijn, maar wij zijn toch van oordeel, dat de oplossing van het probleem van aanpassing aan het verkeer niet bevredigend is. Wij vrezen, dat een voortschrijdende toeneming van het verkeer, die welhaast onafwendbaar is naar en door een recreatie-oord als Loosdrecht binnen afzienbare tijd tot meer drastische maatregelen zal moeten leiden, waardoor de nu gemaakte wijzigingen eigenlijk een nutteloze schending van het landschap zullen blijken te zijn geweest.

Intussen wordt het voltooien van dit werk geremd door de economische omstandigheden, zodat men volstaan heeft met de reparatie van de oude smalle fietspaden, terwijl van het aanbrengen van een nieuwe beplanting nog geen sprake schijnt te zijn. Wij hopen, dat dit laatste zo spoedig mogelijk zal ter hand genomen worden.

Als gunstige factor moet worden vermeld, dat de bovengrondse electriciteitsleidingen door een ondergrondse kabel zijn vervangen. Daar staat een nieuwe stedelijk aandoende straatverlichting weer tegenover.

UITBREIDINGSPLANNEN EN ANDERE STEDEBOUWKUNDIGE ONDERWERPEN

STREEKPLAN

Door de Planologische Dienst werd enige jaren geleden reeds voorbereidend werk verricht voor het facet-Streekplan voor de Vecht. In de betrokken streekplancommissie heeft onze voorzitter zitting. Bij een bezoek, dat wij de Commissaris der Koningin brachten hoorden wij, dat niet alleen personeelsgebrek maar vooral plaatsgebrek de reden was, dat de Planologische Dienst geen voortgang met dit streekwerk kan maken. Met de verbouwing van het Paushuis zal het plaatsgebrek opgeheven worden waardoor het streekwerk weer op gang gebracht kan worden.

Bij ons bovenaangehaald bezoek pleitte onze commissie ervoor om als onderdeel van de documentatie van dit streekplan een aantal architectonisch belangrijke gevels en straatwanden te doen opmeten en in tekening brengen. Wij wezen vooral op de mooie „grachtwanden" langs de Vecht in Maarssen, Breukelen, Loenen en Vreeland.

COMMISSIE *„Afvalwaterzuivering Vecht en Eem"*

De bij besluit van de Provinciale Staten van 9 Juni 1953 no. 2444/1424 ingestelde commissie met het doel te rapporteren inzake de aard en omvang van de verontreiniging van de openbare wateren, behorende tot de stroomgebieden van de Vecht en Eem, heeft haar werkzaamheden voortgezet. Op 25 Juni 1953 werd de commissie geïnstalleerd door het lid van Gedeputeerde Staten, de heer A. C. Verhoef. Onze secretaris heeft in deze commissie zitting.

Op 24 Februari 1954 maakte de Directeur der Gemeentewerken te Utrecht de aanbesteding bekend van verschillende werken ten behoeve van een te bouwen rioolwaterzuiveringsinrichting op een terrein ten Noord-Oosten van de Vecht aan het Zandpad te Utrecht.

Een algemene vergadering werd daarna gehouden op 22 Maart 1957, waarin een uitvoerige ontwerp-verordening waterverontreiniging in behandeling werd genomen.

Op 20 Mei 1957 is door de Commissie Afvalwaterzuivering Utrecht een ontwerp-provinciale verordening, strekkende tot het tegengaan van de verontreiniging van de openbare wateren in de

provincie aan het College van Gedeputeerde Staten aangeboden.

Nader overleg met het Rijk en de Waterschappen wordt nu gepleegd.

Het doet ons genoegen te kunnen mededelen, dat het lid van ons werkcomitè, Jhr. Mr. L. A. Quarles van Ufford, ook tot lid der commissie is benoemd als vertegenwoordiger van de Stichting voor de Landbouw te Utrecht.

Intussen is de vervuiling van de Vecht zodanig toegenomen, dat van een onhoudbare toestand gesproken moet worden. Dit klemt te meer, nu, wegens de wijzigingen in de Plassen-waterleiding van Amsterdam het peil van de Loosdrechtse Plassen door het inlaten van Vechtwater wordt bewerkstelligd. Immers het uitslagwater van de Bethunepolder wordt nu buiten de Plassen langs naar Loenerveen gevoerd, zodat Amsterdam contractueel gebonden aan het handhaven van een tussen tamelijk nauwe grenzen liggend peil, wel tot het inlaten van vervuild Vechtwater zijn toevlucht moet nemen. De Dienst der Waterleiding gaf ons echter de verzekering, dit tot het uiterste te zullen beperken.

MILITAIRE TERREINEN WEESP

Onze mening werd gevraagd door de houtvester van het Staatsbosbeheer te Haarlem over het vestigen van een groot militair opslagterrein nabij de Vechtbrug in de Over-Aetsveldse Polder. Aangezien het fraaie open weilandschap hierdoor zeer zou worden geschonden, hebben wij met klem tegen deze plannen geadviseerd.

FORT HINDERDAM

Het fort Hinderdam, dat door het Ministerie van Defensie werd overgegeven aan de Dienst der Domeinen, werd in gebruik gegeven aan de stichting „Het Noord-Hollandsch Landschap", zodat dit landschappelijke waardevolle fort aan de Vecht, dat ook historische herinneringen te binnen roept, als fraai begroeid punt behouden zal blijven.

LOENEN, *Cronenburch*

Toen onze commissie ervan kennis kreeg, dat in een partieel uitbreidingsplan van de Gemeente Loenen voorzieningen waren neergelegd om op het weiland, waar het historische kasteel Cronenburch heeft gestaan — hetgeen in de structuur van de sloten nog is te onderkennen — een Tehuis voor Ouden van Dagen

te bouwen, hebben wij dat zeer betreurd, omdat hierdoor het uitzicht op het dorp van het Zuiden, zowel van de oude Rijksweg als van de weg naar de brug over de Vecht naar de Bloklaan zou worden geschonden. Bovendien vreesden wij, dat deze historische grond zijn waarde als zodanig zou inboeten. In dit verband hebben wij ons op 21 Januari 1956 gewend tot de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, waarvan wij o.a. het volgende antwoord ontvingen:

„Ik meen wel, dat er alle reden is om ernstig te overwegen
„of het niet mogelijk is het terrein van Croonenburch voor
„het nageslacht te bewaren en de uitbreidingsplannen in
„dier voege te wijzigen.

Een afschrift van dit oordeel werd door ons op 1 Mei 1956 aan het Gemeentebestuur gezonden.

Daar ons ter kennis werd gebracht, dat op het betrokken terrein een servituut van niet-bebouwing lag ten bate van de buitenplaats „Vecht-Lust" op de andere Vechtoever, hebben wij ons gewend tot de eigenaar van dit buiten, die onze mening ten aanzien van het terrein van het voormalige kasteel „Cronenburch" ten volle deelde, zonder hierop echter invloed te kunnen uitoefenen.

De Rijksdienst voor de Monumentenzorg, die op de hoogte van de plannen werd gebracht, heeft zich echter tot Gedeputeerde Staten gewend met het verzoek ernstig rekening te houden met de bezwaren van de Rijksdienst tegen de voorgenomen bebouwing, waarbij de mening werd gegeven, dat elders in Loenen voor dit bouwwerk een geschikte plaats zou zijn te vinden.

Tot nu toe is, naar wij menen, nog geen beslissing genomen, wij hebben het voornemen ons zo nodig nog te wenden tot de Classis van de Ned. Herv. Kerk te Breukelen, waarvan de bedoelde plannen schijnen uit te gaan.

TER AA

Over een ontwerp-uitbreidingsplan van Ter Aa, gemeente Ruwiel, bracht onze commissie aan de commissie voor uitbreidingsplannen en andere stedebouwkundige regelingen advies uit. Wij konden ons vooral niet verenigen met de aangegeven oplossing bij de reeds bestaande Zuidstraat. Naar onze mening is het reeds te betreuren, dat deze straat indertijd in een uitbreidingsplan is opgenomen, omdat hierdoor van het Zuiden en Oosten gezien het beeld van het dorp in het landschap voorheen

zo karakteristiek door het silhouet van de kerktoren, ernstig is geschaad.

De voorgestelde uitbreiding met een bebouwing aan de overzijde van deze Zuidstraat zou de schade aan het landschap vergroten. Voorgesteld werd om in het plan verbetering te brengen door enige Noordzuidstraten haaks op de bestaande straat te projecteren.

Indien ooit een landschapsplan voor de Vecht wordt uitgevoerd, komt zeker deze omgeving in aanmerking, om als één van de eerste onderwerpen te worden behandeld.

BREUKELEN, *Vecht en Rhijn*

Te Breukelen aan de Vecht staat de voormalige steenfabriek „Vecht en Rhijn" die helaas, door opheffing van het bedrijf, in verval is geraakt. Deze fabriek vormde een voorbeeld hoe een fabriekcomplex in een fraai landschappelijke omgeving aangepast kan worden. Toen onze commissie op de terreinen om de fabriek activiteit bespeurde, heeft ze zich tot de burgemeester gewend teneinde te bepleiten, dat de gebouwen op een architectonisch verantwoorde wijze zouden worden behandeld.

Van de burgemeester mochten wij een instemmend antwoord ontvangen en de wijzigingen, die sedertdien in de gebouwen zijn aangebracht geven enige reden tot voldoening.

KORTENHOEF

Naar aanleiding van het besluit van de Gemeenteraad van Kortenhoef tot partiële wijziging van het uitbreidingsplan van die gemeente, welke wijziging beoogde het bouwen van een rioolwaterzuiveringsinrichting op het terrein van de Hilversumse vuilstorting heeft onze commissie zich op 11 October 1956 tot Gedeputeerde Staten van Noord-Holland gewend. Wij wezen erop, dat het gebied van de Kortenhoefse Plassen Westzijde uit botanisch en ornithologisch oogpunt van groot belang is, ook om zijn eigen karakter in vergelijking met de andere natuurgebieden in de Polder Kortenhoef. Wij konden daarvoor verwijzen naar de uitgave onzer commissie „Kortenhoef, een veldbiologische studie van een Hollands verlandingsgebied".

Ook werd erop gewezen, dat de Kortenhoefse plassen Westzijde in toenemende mate van belang zijn voor de recreatie als de kleine watersport. In verband met het bovenstaande werd de

ontworpen oprichting van een rioolwaterzuiveringsinstallatie met de lozing van het effluent op de plassen een ontoelaatbare aantasting geacht van de betrokken natuurbescherming- en recreatiebelangen. Het was onze commissie bekend, dat behalve Kortenhoef, ook een deel van 's-Graveland en een gedeelte van Ankeveen van deze waterzuiveringsinstallatie gebruik zou maken. Daarbij moet gerekend worden op de afvoer van de wasserijen met de verwachting, dat de biologische afbraak van synthetische wasmiddelen niet volledig plaats vindt.

Ook bij een volledig biologische afbraak van de afvalproducten blijft het bezwaar, dat het effluent uiteraard zeer rijk is aan gemineraliserende afvalproducten i.c. aan fosfaten en nitraten. Een dergelijke voortdurende toevoer van deze plantenvoedingsstoffen zou een sterke eutrofiëring van de Kortenhoefse plassen Westzijde betekenen, waardoor de plantengroei zich zal wijzigen en het dichtgroeien van de open watervlakte veel sneller dan thans zal geschieden. Een zodanige wijziging van het milieu van de Kortenhoefse plassen Westzijde zou, uit een oogpunt van biologische zeldzaamheidswaarde, een ernstig te betreuren achteruitgang betekenen. In verband met het bovenstaande werd door onze commissie met de meeste klem aan Gedeputeerde Staten van Noord-Holland gevraagd geen goedkeuring aan de genoemde wijziging van het uitbreidingsplan te verlenen en te bevorderen dat een zodanige plaats voor de zuiveringsinstallatie wordt gevonden, dat lozing van het effluent rechtstreeks op de Vecht zou kunnen plaatsvinden.

Bij schrijven van 7 Augustus ontving onze commissie bericht van Gedeputeerde Staten, dat het Gemeentebestuur van Kortenhoef zich bereid heeft verklaard, de lozing van bedoeld effluent te doen geschieden op de Korremof, waarna Gedeputeerde Staten goedkeuring tot wijziging van het uitbreidingsplan in hoofdzaak heeft gegeven. Dank zij deze beslissing zullen de Kortenhoefse plassen Westzijde niet worden aangetast.

LOENEN AAN DE VECHT, *Industrie*

In de commissie voor de uitbreidingsplannen en andere stedebouwkundige regelingen werd een ontwerp-uitbreidingsplan beoordeeld, waarbij beoogd werd een industriecomplex aan het Amstel-Rijnkanaal mogelijk te maken.

Onze commissie maakte ernstig bezwaar tegen het ontwerp,

dat onder invloed van een meerderheid van het gemeentebestuur was tot stand gebracht, maar dat niet door de stedebouwkundige ontwerper werd verdedigd.

Op het bedoelde terrein kon eventueel een beenderen verwerkende fabriek uit Utrecht worden overgebracht, hetgeen van meer zijden tegenkanting ondervond. Sedertdien hebben wij vernomen, dat deze fabriek elders gevestigd zal worden. Wij zijn echter van oordeel, dat het landschap tussen Vecht en kanaal te Loenen niet door fabrieksbouw ontsierd behoort te worden.

MAARSSEN, *Omgeving Ned. Herv. Kerk*

In een brief van 3 Juli 1956 hebben wij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg betrokken in een ontwerpplan van particuliere zijde voor het bouwen in de kom van het dorp Maarssen tegenover de Ned. Herv. Kerk. Aan de Zuidzijde van de kerk staat een rij huizen, die met de kerk een karakteristiek geheel vormt, dat alle aandacht verdient.

In de onbebouwde tuin, tegenover de kerk gelegen, wenste men een aantal woonhuizen te bouwen, terwijl het plan verder inhield t.z.t. ook het hiervorenvermelde interessante rijtje huizen bij de kerk te slopen voor een bebouwing in dezelfde geest als het door ons gewraakte plan. Dit zou in strijd zijn met ons denkbeeld, dat de omgeving van de Ned. Herv. Kerk met piëteit moest worden behandeld, dat zorg gedragen moest worden, dat bij de kerk een daarbij passende bebouwing tot stand komt in harmonie met de kerk en de daarbij passende bebouwing van thans.

Omdat de voorlopige ontwerpen niet in overeenstemming waren met de opvattingen van onze commissie verzochten wij de Rijksdienst met het Gemeentebestuur in overleg te treden.

Op 6 September 1956 vond ten gemeentehuize te Maarssen een vergadering plaats, waar besloten werd om voor de situatie in de omgeving van de Ned. Herv. Kerk een kleine commissie te benoemen voor een nadere bespreking. In deze commissie vertegenwoordigde de heer Wijmstra de voorzitter, die verhinderd was, wegens verblijf in het buitenland. Door deze commissie werd bijzondere aandacht aan het onderwerp gewijd. Het aantal te bouwen woningen werd verminderd terwijl het voornoemde rijtje huizen blijft bestaan om t.z.t. gerestaureerd te worden.

MAARSSEN, *Kern*

Op 6 September 1957 heeft ten Gemeentehuize van Maarssen een bijeenkomst plaats gevonden, waarbij onze voorzitter, de heer Loeff, aanwezig was.

De bedoeling van het gemeentebestuur was, om tegen de achtergrond van de eisen, welke het huidige verkeer stelt, de verbinding van het oude dorp met de nieuwe wijken, beoosten de oude bebouwing als een belangrijk probleem te bezien. Ook in verband met de toekomstige ontwikkeling van de bestaande kom vroegen enkele vraagstukken aandacht. Het bleek, dat het oorspronkelijke tracee van de verbindingsweg door de buitenplaats Doornburch was losgelaten. De hiervoor in de plaats geprojecteerde verbindingsweg opende een goed perspectief. Ook een geprojecteerde doorbraak door de binnenblokken achter de „Harmonie" werd als een juiste oplossing geaccepteerd. Met belangstelling wordt thans de definitieve uitwerking van deze gedachten tegemoet gezien.

MAARSSEN, *Uitbreidingsplan Zogwetering*

Bij de behandeling van het ontwerp-uitbreidingsplan Zogwetering heeft onze commissie ernstig bezwaar gemaakt tegen het ontwerpplan. Er werd door ons op gewezen, dat van de Zogwetering geen gebruik was gemaakt, welke wetering een dankbaar object zou kunnen zijn om te worden gebezigd, teneinde het stedelijk karakter van de uitbreiding aan het landelijk gebied aan te passen.

Deze mening stond blijkbaar lijnrecht tegenover die van de ontwerper, die meer van de gedachte uitging, een scherp contrast te moeten scheppen. Ook door onze critiek op de tracering der straten, de groepering der bouwblokken en der openbare gebouwen bleek, dat het ontwerp allerminst onze instemming kon vinden.

NEDERHORST DEN BERG, *Uitbreidingsplan in hoofdzaak*

Op 31 Januari 1957 heeft onze commissie de directeur van het Staatsbosbeheer gewezen op het uitbreidingsplan in hoofdzaak van de gemeente Nederhorst den Berg. Dit ontwerp is namelijk op schaal 1 : 10000 getekend en naar onze mening verdient het in verband met het landschappelijk aspect aanbeveling mogelijk te

maken, aan dit plan meer aandacht te besteden. Wij raadden een detaillering op groter schaal door een landschapsarchitect aan. Immers dit plan zal moeten dienen als handleiding bij het verlenen van vrijstellingen op de toepassing van de ontgrondingsverordening bij het verlenen van verdere zandconcessies. Het is niet denkbeeldig, dat op korte termijn met het oog op de vorming van een nieuw zandwinningsgebied in de Blijkpolder aandacht geschonken moet worden aan de vervanging van het Ankeveense of Bergse pad door een nieuw pad, dat o.i. aanwezig moet zijn alvorens het bestaande zou komen te vervallen. Het kan gewenst zijn op korte termijn over concreter gegevens te beschikken.

Daarom verzochten wij de nodige aandacht aan dit gebied te besteden en met het Gemeentebestuur en Provinciale Planologische Dienst te Haarlem in contact te willen treden. Mocht dit op andere wijze aanhangig moeten worden gemaakt, dan werd om nadere aanwijzing verzocht. Onze commissie blijft in deze diligent.

NIEUWERSLUIS, *Reclamebord*

Over de plaatsing van een reclamebord op militair terrein aan de oude Rijksweg nabij Nieuwersluis verstrekte onze commissie een advies, gevraagd door de Luitenant-Kolonel, Eerstaanwezend ingenieur der Genie te Utrecht.

De openheid der natuur dient daar niet gestoord te worden en in verband met de landschappelijke belangen was ons advies de gevraagde plaatsing van een reclamebord op dit punt niet toe te staan en adressant te verwijzen naar een terrein direct tegen de bestaande huizen van Nieuwersluis.

NIGTEVECHT, *de Vechtoevers*

De Vechtoevers tussen het sluiscomplex en de gemeentegrens in de richting Vreeland, waren in het uitbreidingsplan grotendeels als oeverlanden aangewezen. De plaatsen, waar industrie en zomerhuisjes mochten worden gebouwd, waren in het plan in hoofdzaak speciaal aangegeven. Het is gebleken, dat de planologische bepalingen geen kracht genoeg boden om een opslagplaats voor bouwmaterialen met werkkeet e.d. te weren. Hierdoor is wederom een gedeelte oever ontsierd en aan de recreatie onttrokken.

VINKEVEEN, *Schoonheidsverordening*

Door het Gemeentebestuur van Vinkeveen is aan Gedeputeerde Staten een wijziging der Gemeentelijke Schoonheidsverordening ter goedkeuring aangeboden. Tegen deze aanvulling is door Gedeputeerde Staten geen bezwaar gemaakt. Het Gemeentebestuur overwoog bij deze wijziging, dat het niet mogelijk was aan de hand van de bestaande voorschriften in die gemeente, op te treden tegen het aanleggen van opslagplaatsen van andere dan oude materialen, zoals bijv. van bouwmaterialen, buizen e.d. De Provinciale Schoonheidsverordening geeft namelijk voor het landelijk gedeelte der gemeente geen voorschriften, die betrekking hebben op opslagplaatsen van andere dan oude materialen. Over de vraag in hoeverre het mogelijk zou zijn, waar artikel 193 der Gemeentewet het voorschrift inhoudt, dat de plaatselijke verordeningen niet mogen treden in hetgeen van algemeen-, rijks- of provinciaal belang is, de bestaande gemeentelijke verordeningen aan te vullen, had het Gemeentebestuur zich laten voorlichten door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Hieruit bleek, dat naar de opvatting van bekende rechtskundigen, het volgende standpunt moest worden ingenomen: als de hogere regeling niet met zoveel woorden de aanvullende bevoegdheid heeft uitgesloten, noch de bedoeling van de hogere wetgever om geen locale aanvulling toe te laten uit de structuur der hogere regeling duidelijk tot uitdrukking komt, moet een vermoeden van wettigheid worden aangenomen en mag tot vernietiging slechts worden besloten voor zover in andere zin strijd met de hogere regeling aanwezig is, of wel indien de inhoud der verordening in strijd met het algemeen belang moet worden geacht.

Op grond van een en ander heeft het Gemeentebestuur gemeend, dat het bevoegd is voor het landelijk gedeelte der gemeente een bepaling vast te stellen met betrekking tot de opslagplaatsen van andere dan oude materialen. De plaatselijke schoonheidsverordening is derhalve in verband met het vorenstaande aangevuld. Zeker kan uit een oogpunt van natuurbescherming het initiatief van het Gemeentebestuur toegejuicht worden. Het ligt op de weg onzer commissie op deze mogelijkheid, om op te treden tegen schending van de schoonheid van het landschap, ook in andere gemeenten te wijzen.

VREELAND, *Woonschepen*

Ons werkcomité heeft zich tot Burgemeester en Wethouders van Vreeland gewend, omdat het gehoord had, dat er kwestie van was, dat een derde woonschip zou worden toegelaten tot een ligplaats nabij de boerderij van Van der Lee, waar al twee schepen lagen, waarvan de aanwezigheid reeds moest worden betreurd.

Wij wezen er op, dat de woonschepen in de Vecht een ernstige ontsiering van het landschap vormen en dat elke vermeerdering daarvan moet worden betreurd. Aangezien de gemeente Vreeland in zoverre een gunstige uitzondering aan de Vecht is, omdat hier een vaste ligplaats van woonschepen is aangegeven, verzochten wij het college met klem ons ten aanzien van de woonschepen in onze strijd voor de schoonheid van de Vecht te steunen.

PLASSEN EN ANDERE WATEREN

HOLLANDS ANKEVEEN

Met genoegen kunnen wij vermelden, dat door de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland vrijwel het gehele plassengebied van Hollands Ankeveen bewesten het dorp werd aangekocht.

BOTSHOL

De Botsholse plassen vallen onder het meldingsgebied van het Nationaal Plan. In verband met de voorgenomen aanleg van een duiker teneinde water te betrekken uit de Vinkeveense- en Proostdijerpolder bracht Drs. R. J. de Wit als secretaris der Inventarisatiecommissie advies uit aan de directeur van het Staatsbosbeheer.

Het water in de Botshol heeft met het oog op het zoutgehalte een eigen karakter, dat niet verstoord moet worden, hetgeen door inlaat van water uit de Vinkeveense Plassen zou kunnen plaats vinden. Indien in zeer droge tijden de inlaat bij Stokkelaarsbrug een te geringe capaciteit heeft voor de gehele polder Botshol, komt de vraag naar voren of het dan niet mogelijk is elders langs de Waver een nieuwe inlaat tot stand te brengen. Gedacht wordt in het bijzonder aan de Bruggesloot bij Verweij, waar wel een gemaal staat, doch waar niet ingelaten wordt. Wanneer ook daar zou worden ingelaten, zou wellicht voldoende water beschikbaar zijn.

LOOSDRECHTSE PLASSEN, *Ontzanding*

Van Gedeputeerde Staten van Utrecht, ontving onze commissie een verzoek om advies over een particuliere aanvrage tot ontzanding in de Loosdrechtse Plassen. Het plan hield in om ter verdediging van de afkalving van het eiland waarop het huis „De Turfschuur" staat zand te zuigen. Het plan was gebaseerd op ervaring bij een aangrenzend eiland opgedaan. Ofschoon onze commissie in het algemeen van het winnen van zand uit de bodem van plassen, die voor de recreatie van zo een groot belang zijn, geen voorstander is, oordeelde zij, dat het in dit geval ging om het behoud van een bestaande oevervoorziening. Mede werd overwogen, dat het plan een waardevolle ervaring kon opleveren ten aanzien van de te herstellen eilanden in de plassen, één der taken van het Plassenschap.

Op deze gronden adviseerde onze commissie het verzoek in gunstige overweging te nemen echter met inachtneming van de volgende voorwaarden:

1e. een beperking van de uiteindelijke waterdiepte tot ten hoogste 4 meter bij normaal zomerpeil der plassen;
2e. een beperking van de oppervlakte der ontzanding of wel van de totale hoeveelheid te winnen zand, aangezien het verwerven van zandwinningsrechten op delen van de plassen grenzend aan het bezit van de aanvrager, anders niet denkbeeldig zou zijn en dit zou kunnen leiden tot een uitbreiding die allerminst gewenst geacht kan worden, o.a. in verband met de plannen voor het maken van nieuwe eilanden;
3e. het stellen van een termijn, noodzakelijk, waarbinnen het zanddepôt, dat zal worden gemaakt ter wille van de verkoop van een deel van het zand, zal worden opgeruimd, aangezien een dergelijk depôt zeer ontsierend is;
4e. het stellen van een eis, dat het gewonnen zand zo spoedig mogelijk moet worden afgedekt met andere grond en waar mogelijk moet worden beplant of bezaaid;
5e. tot eisen van een kleine bijdrage, omdat hier zand wordt gewonnen met een commercieel doel, te storten in een fonds dienende ter uitvoering der plannen voor het herstellen der eilanden.

Bij hun beschikking van 22 Juli 1957 beschikten Gedeputeerde Staten gunstig onder het stellen van een 16-tal voorwaarden.

LOOSDRECHT, *Plassenschap voor Loosdrecht en omstreken*

Bij Koninklijk Besluit van 3 Juli 1957 no. 2, St.Ct. 4 Juli 1957 no. 127 is op 5 Juli 1957 het Plassenschap als eerste publiekrechtelijk lichaam van deze aard in ons land tot stand gekomen. Aan de gemeenschappelijke regeling wordt deelgenomen door de gemeenten, waarin de plassen liggen en de gemeenten, waarvan de bevolking in hoofdzaak van de plassen als recreatiegebied profiteert, terwijl de provinciën Utrecht en Noord-Holland een toezicht hebbende taak is toebedeeld. Als voorzitter treedt op Jhr. Mr. F. F. Hooft Graafland te Zeist. Het kantoor van het Plassenschap is gevestigd Achter St. Pieter 20, Utrecht.

In de Plassenraad, d.i. het algemeen bestuur, en in het dagelijks bestuur is bovendien de watersport vertegenwoordigd terwijl de natuurbescherming een adviserende stem heeft.

Als algemeen doel kan worden genoemd de behartiging van de belangen der recreatie in het in de gemeenschappelijke regeling omschreven gebied. Aangezien Kortenhoef zich afzijdig wenste te houden is de Wijde Blik hierin behoudens de smalle strook, die in Vreeland ligt, niet begrepen.

Het werkplan van het Plassenschap houdt in hoofdzaak in: het herstellen van de eilanden in de plassen, het verbeteren van de toegangen tot de plassen, het ontsluiten van de oevers voor het landtoerisme en de oeverrecreatie, het bevorderen van het kamperen e.d.

Mits het Plassenschap zijn taak juist opvat, kan deze instelling voor dit belangrijke recreatiegebied een zegen blijken te zijn.

LOOSDRECHT, *Loenerveense plas, waterleidingplan Amsterdam*

Het College van Gedeputeerde Staten van Utrecht zond ons zijn beslissing van 25 Februari 1957, waarbij bepaald werd, dat de door de gemeente Amsterdam uit te voeren werken niet op 1 Januari maar op 1 Juli 1957 voltooid moesten zijn. Bij besluit van 17 Juni 1957 is nader door Gedeputeerde Staten beslist, dat de ontgrondingen voor 1 Juli 1957 geheel voltooid moesten zijn en de landschappelijke aanpassing onmiddellijk na 1 Juli 1957 moet aanvangen en voor 1 Juli 1962 moet zijn volbracht, met dien verstande, dat de beplanting voor de op te richten gebouwen binnen 5 jaar na voltooiing van de bouw gereed moet zijn.

Bij een brief van 4 Mei 1957 vroegen Gedeputeerde Staten ons

oordeel over het landschapsplan voor de Loenerveense plas, hetwelk was ontworpen door het Staatsbosbeheer. In het algemeen kon ons werkcomité zich met dit plan verenigen.

WESTBROEK, *Molenpolder*

Van de directie van het Staatsbosbeheer ontvingen wij op 6 Mei 1957 een rapport over de Molenpolder, gemeente Maarssen d.d. 17 September 1945. Dit rapport werd samengesteld door Dr. V. Westhoff van het Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek t.b.v. het Natuurbehoud (R.I.V.O.N.).

Uiteraard een waardevolle aanwinst, waardoor de kennis over het gebied, waarnaar onze belangstelling uitgaat, wederom is verrijkt.

VINKEVEEN, *Vinkeveense Plassen*

Bij besluit van 1 Juli 1957 hebben Gedeputeerde Staten van Utrecht aan de Gemeente Amsterdam concessie verleend tot het ontgraven van een groot aantal percelen in de Vinkeveense plassen gelegen onder de gemeente Abcoude en Vinkeveen en Waverveen ten behoeve van de zandwinning door de gemeente Amsterdam.

In een 18-tal voorwaarden is het plan der ontzanding vastgelegd, waarin o.m. is bepaald, het aanleggen van verdedigingswerken, zijnde dijken c.q. eilanden met beschoeiïng, grondafdekking en beplanting welke binnen een gestelde termijn om niet in vrije eigendom moeten worden overgedragen aan een op te richten Plassenschap of zo dit Plassenschap onverhoopt niet tot stand zou zijn gekomen, aan de provincie Utrecht.

Het recreatieplan, dat het werkplan vergezelde en dat is opgemaakt door Staatsbosbeheer, geeft een groot aantal begroeide eilanden aan, die als verdedigingswerken tegen wind en golfslag dienen en tevens uit recreatief oogpunt van grote waarde zullen blijken te zijn.

Dat in de concessie door Gedeputeerde Staten wordt gerept van een op te richten Plassenschap, wordt door ons met genoegen gelezen, in de hoop, dat Gedeputeerde Staten in deze het initiatief zullen voortzetten.

Het is bovendien verheugend, dat in verband met de bescherming van de polder Groot-Mijdrecht tegen kwel een groot deel

der plassen niet door ontzanding zal worden verdiept, zodat dit deel zijn huidige karakter in hoofdzaak zal behouden.

Hierdoor ontstaat een interessante tegenstelling tussen het open ontzande deel en het oude legakker gebied. Wij hebben in een uitvoerige brief aan Gedeputeerde Staten onze opvattingen over het plan te kennen gegeven en hebben daarin ook gewezen op de voortschrijdende ontgronding door vervening ten bate van tuinderijen elders en hebben maatregelen gevraagd opdat deze ontgronding volgens een zodanig plan zou worden uitgevoerd, dat dit het landschap en de recreatie ten goede zou komen.

Uitvoerig hebben wij geadviseerd over de ontworpen vorming van fietspaden op de aan te leggen eilanden. Al kunnen wij de wens, de plassen te ontsluiten voor het landtoerisme billijken, er zullen toch maatregelen wenselijk zijn, opdat de plassen niet teveel worden verontrust terwijl de watersport niet gehinderd mag worden door bruggetjes en pontverbindingen. Wij hebben gesuggereerd om als proef in eerste instantie het fietspad, lopende van de Baambrugse Zuwe naar de Botsholse schuur tot stand te brengen, ook al omdat dit pad de watersport niet veel zal hinderen.

Zo zou met het maken van pontverbindingen in de gaten van de verdedigingswerken ervaring kunnen worden opgedaan hetgeen uiteraard van groot belang is voor de havenbedrijven achter de verdedigingswerken.

VELDBIOLOGISCHE INVENTARISATIE

INVENTARISATIE-COMMISSIE

Deze bestond tot nu toe uit alle deelnemers aan het veldbiologische inventarisatiewerk. Door de wisselingen in het aantal deelnemers hieraan kon van een eigenlijke commissie niet worden gesproken. Aan het einde van de verslagperiode nam het bestuur van de Vechtplassencommissie dan ook het besluit over te gaan tot instelling van een kleine inventarisatie-commissie.

Gedurende de verslagperiode berustte het secretariaatswerk bij het bestuurslid van de Vechtplassencommissie, de heer R. J. de Wit, biol. drs. te Amsterdam (Ant. Moddermanstraat 88-III).

Na de instelling van de feitelijke inventarisatiecommissie zal de heer De Wit als voorzitter-penningmeester van deze commissie optreden, terwijl de heer P. Leentvaar, biol. drs. te Utrecht, het

secretariaat op zich zal nemen. In de toekomst zal de organisatorische leiding van het inventarisatiewerk dus in hoofdzaak komen te berusten bij de heer Leentvaar.

Gedurende de verslagperiode werden twee vergaderingen gehouden met de deelnemers aan het inventarisatiewerk, die beide uitstekend waren bezocht. Tijdens de vergadering van 16 Mei 1956 werd door Dr. M. F. Mörzer Bruyns van de afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer een inleiding gehouden over het biologische inventarisatiewerk, dat werd verricht t.b.v. de afweging van landbouw- en natuurbeschermingsbelangen in het kader van de ruilverkaveling-Loosdrecht. Tijdens de vergadering van 17 Mei 1957 spraken Dr. V. Westhoff en Drs. P. Leentvaar, als wetenschappelijke medewerkers van het nieuw opgericht Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud (R.I.V.O.N.) over het inventarisatieprogramma voor het plassengebied.

PUBLICATIES

In September 1955 verscheen de publicatie „Kortenhoef, een veldbiologische studie van een Hollands verlandingsgebied", onder redactie van Dr. W. Meijer en Drs. R. J. de Wit. Door financiële steun van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland en tal van andere instanties, alsmede door een algemeen subsidie van de provincie Utrecht, kon deze publicatie worden verwerkelijkt en kon de prijs zeer laag worden gehouden (*f* 5,50; voor leden van Natuurmonumenten, K.N.N.V. en N.J.N. *f* 4,50). Het boek kan worden besteld door overschrijving op postrekening 256092 ten name van de Stichting „Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied" te Hilversum.

De publicatie werd in de vakpers in het algemeen zeer waarderend besproken; mede tengevolge van deze recensies werd reeds aanstonds een behoorlijk aantal exemplaren verkocht.

Thans is ter perse een ornithologische publicatie over de Botshol van de hand van de heren A. J. Wiggelaar en J. Veenman. De verschijning van deze publicatie kan in de loop van 1958 tegemoet worden gezien.

Het ligt in de bedoeling, dat daarna zal verschijnen een publicatie over het Zuidelijk Vechtplassengebied, het gebied van de Maarseveense Plassen, de Molenpolder en de Westbroekse Zod-

den. In deze publicatie zullen de resultaten van het inventarisatiewerk van een aantal Utrechtse biologen worden verwerkt. Dr. V. Westhoff heeft zich bereid verklaard de redactie van deze uitgave te voeren.

INVENTARISATIE ZUIDELIJKE VECHTPLASSENGEBIED

Na het gereedkomen van de publicatie over Kortenhoef verplaatste het zwaartepunt van het inventarisatiewerk zich naar het Zuidelijk deel van het Vechtplassengebied. In de afgelopen jaren werd daar door een aantal afgestudeerden en studenten van de Utrechtse Universiteit veel werk verzet. Genoemd moeten in dit verband worden o.a. Dr. J. Lindeman, P. Heyligers, A. H. J. Freysen, A. J. M. Leeuwenberg en R. Zwart. De resultaten van het onderzoek werden in een aantal rapporten samengevat, die aan de Vechtplassencommissie werden overgedragen en zullen worden verwerkt in de hierboven genoemde publicatie over het Zuidelijk Vechtplassengebied.

Op 1 Juli 1957 werd in de Molenpolder bij Westbroek een gezamenlijke excursie met de deelnemers aan het inventarisatiewerk gehouden, welke werd georganiseerd door de Vechtplassencommissie.

BOTSHOL

Het ornithologische onderzoek in dit gebied wordt voortgezet, evenals het onderzoek naar de stand van de zoogdieren. De heer C. den Hartog, biol. drs. te Amsterdam, is in dit gebied bezig met een uitgebreid hydrobiologisch onderzoek. In het kader van dit onderzoek, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de levensgemeenschappen van de wierenbegroeiingen, bezocht de heer Den Hartog ook andere delen van het Vechtplassengebied: Loosdrecht, de Kortenhoefse Plassen en het Naardermeer. De resultaten van dit onderzoek zullen voorlopig worden gepubliceerd in het tijdschrift „De Levende Natuur". Burgemeester en Wethouders van de gemeente Abcoude verleenden in de verslagperiode medewerking aan het inventarisatiewerk in de Botshol door het verstrekken van ontheffingen van het gemeentelijk vaarverbod gedurende het broedseizoen ten behoeve van de deelnemers aan het inventarisatiewerk.

LOOSDRECHT EN ANKEVEEN

In dit gebied werd incidenteel onderzoek verricht. In de toekomst zal hier op grotere schaal en meer gecoördineerd inventarisatiewerk dienen te geschieden.

Het bestuur van de Vechtplassencommissie wil gaarne op deze plaats dank brengen aan de deelnemers aan het veldbiologische inventarisatiewerk. Uit de resultaten van het onderzoek blijkt steeds duidelijker welke grote wetenschappelijke betekenis het gebied van de Vechtplassen heeft. De Vechtplassencommissie streeft er naar om door het doen verschijnen van publicaties de resultaten van dit wetenschappelijk inventarisatiewerk in brede kring bekendheid te geven. Het is zeer verheugend, dat de provincies Utrecht en Noord-Holland door het verstrekken van een algemeen jaarlijks subsidie de Vechtplassencommissie de voortzetting van dit publicatiewerk mogelijk hebben gemaakt. De provinciale overheden hebben hierbij duidelijk blijk gegeven van hun waardering voor dit belangrijke onderdeel van het werk der Vechtplassencommissie.

Wanneer wij, gekomen aan het einde van dit verslag overzien hetgeen in de laatste jaren is behandeld, dan zijn wij verbaasd over het vele, dat in ons werkgebied aandacht verdient.

Dat het behandelen van deze onderwerpen in ons werkcomité steeds in een aangename geest van samenwerking mocht geschieden constateren wij met dankbaarheid.

Met vertrouwen zetten wij onze arbeid voort in het belang van de oude Gouw „Niftarlake".

Voor het werkcomité,

J. LOEFF, voorzitter
J. TROUW, secretaris

Laetbekkens of scheerbekkens

Een bezoek aan museum of verzameling van Oudheden zal meestal leerzaam zijn. Op onze laatste excursie werden oudheidkamers te Zalt-Bommel, te Dordrecht het museum „Mr Simon van Gijn" e.a. bezocht. Meermalen werd ons bij het porcelein of aardewerk een z.g. barbierschaal of scheerbekken getoond, o.a. twee fraaie exemplaren in genoemd museum te Dordrecht. Met belangstelling luisterde men naar de uitleg, welke ons door de beheerder van het museum werd gegeven, toen werd opgemerkt, dat de barbier niet alleen baardscheerder maar ook nog chirurgijn of heelmeester was. Dit laatste beroep bracht mede, dat hij ook de aangewezen man was om bij sommige ziekten de aderlating toe te passen. Deze bestond in het aftappen van bloed uit een der ledematen, bijv. arm of been. De meesten van het gezelschap hadden blijkbaar nooit van deze geneeskundige behandeling gehoord. Welnu, daarbij werd ook een bekken of schaal gebruikt met een stuk uit de rand gesneden, waardoor het laetbekken (evenals een scheerbekken onder de hals) gemakkelijk op arm of been kon aangezet worden om het bloed op te vangen. Eigenlijk is alleen het laatbekken van een halfcirkelvormige uitsparing voorzien. Dit kan men waarnemen op het spreekwoorden-schilderij van Pieter Breughel te Berlijn. Bij de uitleg hiervan zegt Dr. van Gils: „De man die hier onder chirurgijnshanden is, wordt niet geschoren. Het bekken onder de kin is geen scheer- maar een *laatbekken*" [1]).

Een als goudglimmend laatbekken werd later het uithangbord van de barbier. Volgens Bergner werden de oude metalen bekkens veelal in Neurenberg geslagen, voor gebruik in huis en keuken en als „Aderlaszschalen für Barbiere" in de handel gebracht. [2])

Over het aderlaten vinden wij nog vele bepalingen uit vroegere eeuwen. Volgens Fries-Stadsrechten was het de barbiers verboden, dat zij geen latelbloed in de stadsdiepen mochten uit-

gieten. Zo mochten ook de chirurgijns in sommige plaatsen het bloed niet langer dan tot 9 uur buiten voor de deur laten staan.

In de kloosters, zowel mannen- als vrouwenkloosters, had men vroeger „lateldagen" of „de laet" waarop zoals bekend is, het aderlaten geschiedde. Men achtte deze geregelde aftappingen van bloed voor de gezondheid nodig. Het aantal keren dat aderlating plaats vond was verschillend; „Vierwerve des jaers laet men ghemeenlike", maar ook éénmaal, vijfmaal 's jaars. De zogenaamde „lateldag" in kloosters (dies minutionis) was een soort blijde dag. Het stilzwijgen werd opgeheven, en er werd een soort feestje van gemaakt. Aan de verzwakking werd tegemoet gekomen door betere spijzen, niet zelden door verschaffing van wijn en bier. Het zittend leven van vele kloosterlingen bevorderde de zwaarlijvigheid, en als uitstekend behoeden geneesmiddel werd de aderlating beschouwd. [3])

Dat aderlating in vroeger eeuwen zeer gebruikelijk was, ziet men in een werkje door Joos Lambrecht te Gent in 1544 en 1545 uitgegeven („Der cooplieden Handbouxken, een cort onderwijs van ter adere bloet te laten"). Voor verschillende ziekten moest men verschillende aderen laten, bijv. tegen hoofdpijnen tegen kortademigheid, „ziekheijt van 't herte", gelenzucht, enz. enz. werd aderlating veelvuldig toegepast, zegt Dr Hymans. [4]) „De aderlating heeft haar tijd gehad. Zij was een der groote middelen der therapie van de oudheid tot in de 19de eeuw", zegt Dr M. A. van Andel te Gorcum, die een uitgebreide studie maakte over „de aderlating in de geneeskunde van vroeger eeuwen". Wijlen Prof. Dr Titus Brandsma schreef in 1920 een artikel over „de laet" in de kloosters van Haren bij Megen, van Deurssen bij Ravesteyn, Windesheim enz. waar de aderlating viermaal in het jaar plaats had omstreeks Lichtmis (2 Febr.) in de Meimaand, na St Bartholomaeus (24 Aug.) en in November. [5])

Het moet gezegd, dat in de musea meerdere fraaie exemplaren zijn te zien o.a. te Utrecht bezit het Centraal Museum een scheerbekken van Japans porcelein. „In het midden het gekroonde wapen van de stad Utrecht, omgeven door rode en gouden bloemranken; onderaan een bandrol, waarop de naam „Uytrecht". De rand is versierd met blauwe banden, afgewisseld met bonte bloemranken. Het bekken dateert ietwat beschadigd uit de 17e eeuw". [6]) (Afb. 1.)

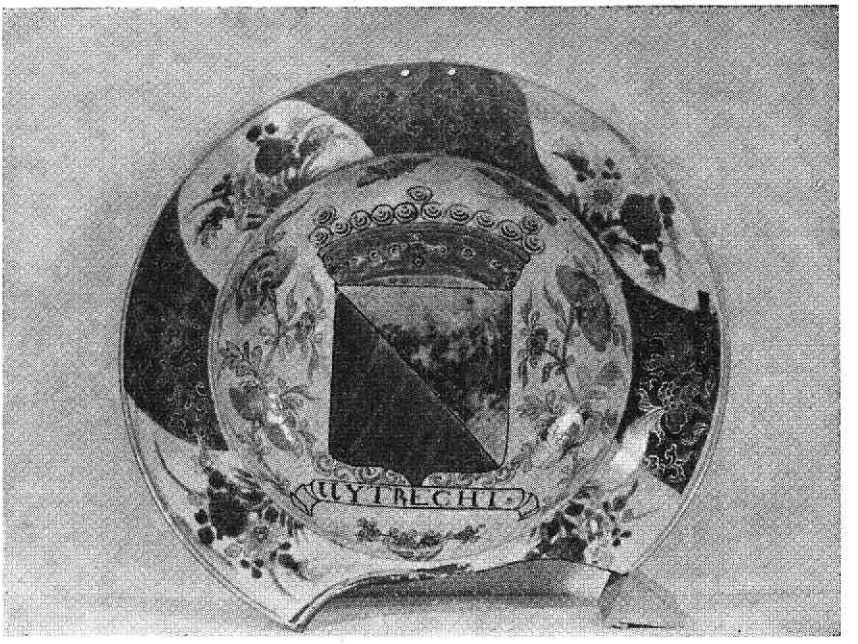

Afb. 1. SCHEER- OF LAETBEKKEN
Centraal Museum Utrecht

Afb. 2. SCHEER- OF LAETBEKKEN
Museum Groningen

Afb. 3. SCHEER- OF LAETBEKKEN

Museum S. v. Gijn Dordrecht

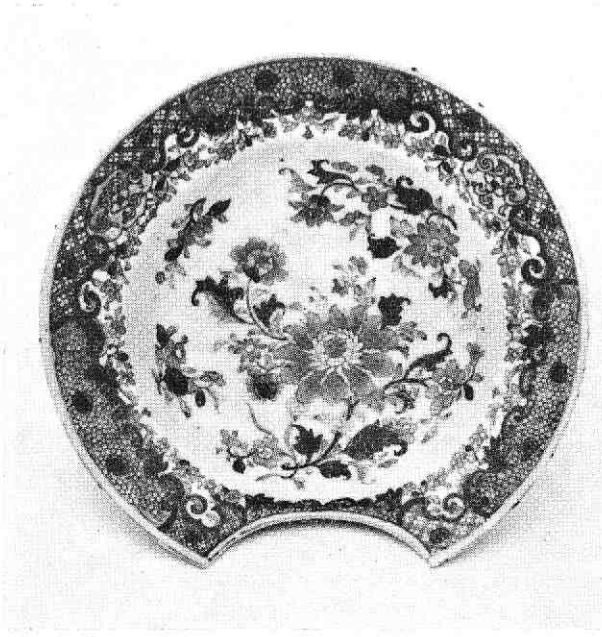

Afb. 4. SCHEER- OF LAETBEKKEN

Museum S. v. Gijn Dordrecht

Te Groningen bevinden zich in het museum meerdere exemplaren. Het hier afgebeelde scheerbekken van Japans porcelein is versierd met blauw onder glazuur met ijzerrood en goud, de liprand is verguld. De afmeting is dezelfde als het Utrechtse stuk, 0,27 m.[7]) (Afb. 2.)

Men heeft te Groningen opgemerkt, dat misschien de ovale bekkens voor het scheren, en de ronde voor aderlaten gebruikt zijn. In Friesland werd opgemerkt, dat de porceleinen bekkens voor aderlaten gebruikt zouden zijn, omdat de halfronde uitsnijding beter zou passen voor de arm als voor de hals. Deze mededelingen werden mij welwillend verstrekt door Mej. M. A. de Visser van het Groninger Museum. De juistheid van deze opmerkingen kon zij evenmin als ik beoordelen.

Tenslotte nog de beide bekkens uit het Museum „Mr S. van Gijn" te Dordrecht. (Afb. 3 en 4)

Beide stukken zijn chinese imitaties van Japans Imari, genoemd naar uitvoerhaven Imari. De grootste 0.303 m dateert uit de 19e eeuw, de kleinste diam. 0.269 m uit de 18e eeuw.[8]) Ook in particuliere collecties vindt men nog wel eens fraaie exemplaren. Een bijzonder mooi laat- of scheerbekken vond ik bij Notaris W. A. Th. Warren te Utrecht. Naar diens schatting dateert het stuk uit ongeveer 1800. Natuurlijk zijn èn in collecties van particulieren èn in onze Musea wel meerdere scheer- of laatbekkens te vinden, maar het ging er bij dit opstel alleen om de leden van het oudheidkundig genootschap inlichtingen te verschaffen, welke tijdens de zomer-excursies niet mogelijk waren.

A. E. RIENTJES.

---

[1]) Dr J. B. F. van Gils, Een andere kijk op Pieter Breughel den Ouden. 's Hage 1949, blz. 14, pl. VI en VII.

[2]) H. Bergner, Handbuch der Bürg. Kunstaltertümer, Leipzig, (1906), s. 449.

[3]) Archief Aartsb. Utrecht VI. 170.

[4]) Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde I (1925) 1133.

[5]) Katholiek, 1920. 236. Archief voor Nederlandsche Kerkgeschiedenis V. (1895) 308, 411. Nederlandsch archief voor Kerkgeschiedenis VI (1908) 108. W. Moll, Kerkgeschiedenis van Nederland vóór de Hervorming II[1] 299.

[6]) Cat. van het historisch Museum der Stad Utrecht, no. 4103.

[7]) Vriendelijke mededeling van de Conservatrice Mej. M. A. de Visser.

[8]) Vriendelijke mededeling van de Directeur van het Museum, de heer L. J. Bol.

Het kasteel Oostwaard aan de Vecht bij Maarssen

Volgens de volksmond zou het huis Oostwaard in vroegere eeuwen een klooster geweest zijn. Met het aanwijzen van kloosters en kapellen op het gebied van kerkelijk Maarssen moet men voorzichtig zijn, als men niet op het gebied der fantasie wil belanden. Zeker, daar waren kapellen en huiskapellen o.a. op Oud-Maarssenveen, waaraan een kapelaan was verbonden, later kwam een huiskapel op „Vechtoever", en in 1812 zou de huiskapel op „Vredehoef" zijn afgebroken, terwijl „Nijenrode" ook in vroegere tijd een slotkapel kende. Maar kloosters op Maarssen's gebied?

Het is bekend, dat tussen Maarssen en Utrecht het voormalige Karthuizer-klooster lag, waarvan de poort nog bestaat aan de bekende „Laan van Chartroise". Eveneens aan de Vecht was gelegen „in den weert" de Abdij ten Daal of Mariëndaal. Aan het hoofd dezer abdij stond een abdis. Dit oude klooster was gesticht ongeveer 1245 door Theodorus van Kovelswade en behoorde tot de orde van de H. Bernardus. In de abdij van ten Dale waren leden opgenomen van de edelste geslachten van Utrecht, o.a. de joncfrou Sophia van Renesse, Elisabeth van Hardenbroek, Mechteld van Solms, Johanna van der Haar, Catharine Cock van Opijnen e.a. Zij waren eertijds religieuzen in dit klooster, dat bij de invoering der Hervorming werd opgeheven. De bezittingen kwamen deels aan adellijke Utrechtse families ten goede. Ongeveer ter plaatse kwam later een steen- en pannenbakkerij, en thans is „den Daal" een boerenhofstede aan de Daalseweg nabij de borstelfabriek. Daalwijk werd later het Gemeentehuis van Zuilen, waar de naam „Mariëndaal" bleef voortleven. (Arch. Aartsb. Utr. 389. Jb. Niftarlake, 1956. XXV.)

Het wordt meermalen beweerd, dat „Oostwaard" een klooster, stift of gesticht van adellijke jonkvrouwen is geweest, maar die bewering is waarschijnlijk te wijten, zoals boven is gezegd aan fantasie of misverstand.

Oostwaard of Oostweerd was aanvankelijk een adellijk huis in de buurtschap Oostweerd, zich uitstrekkend langs de Vecht op een klein half uur afstand van Maarssen. „Oostwerde" komt

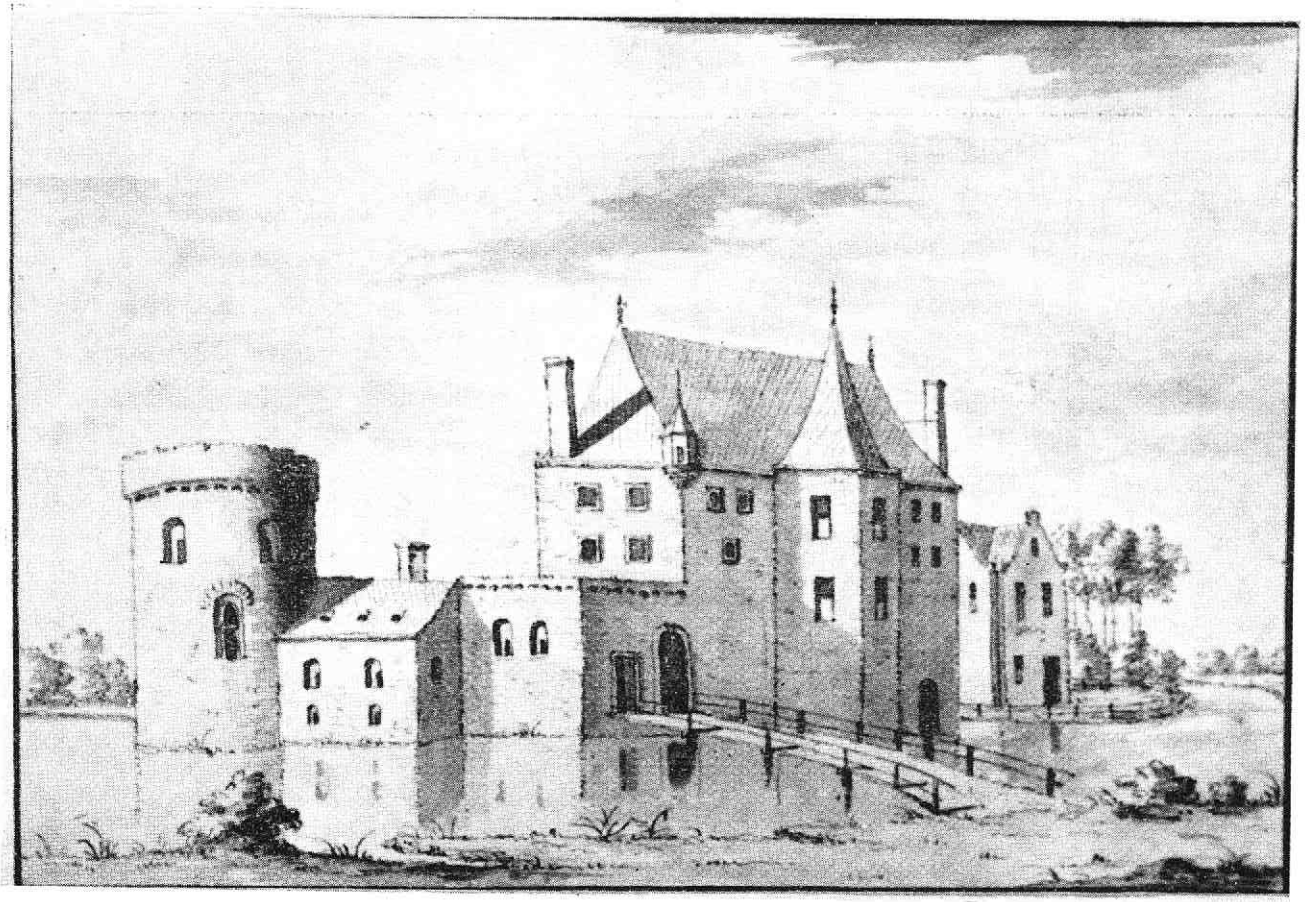

KASTEEL OOSTWAARD door L. P. Serrurier ± 1730

onder die naam reeds voor omstreeks het jaar 1300, toen de Abdis Clementia van het klooster Oudwijk te Utrecht verklaarde, dat Frenkina, weduwe van W. van Schalkwijk geld had vermaakt aan dit klooster, waarvoor landerijen in Oostwerde gelost zijn. (Bisschopp. Regesten no. 1936.)

Zoals toen het gebruik en gewoonte was droegen de bewoners de namen van het huis, evenals de Nijenrodes, de v. Zuylens, enz. Het huis Oostwaard bleef lange jaren in het geslacht Oostwaard, dat in 1294 onder de Stichtse edelen wordt genoemd. Later kwam het goed in bezit van de familie Krook, verwant aan de Van Zuylens, Van Harmelens, de Alendorps, enz.

In het begin dezer eeuw werd het bewoond door de familie Van Rijn. Toen was er van de vroegere heerlijkheid niet veel meer over, dan de eenzaam gelegen boerderij, die wij, zoals Craandijk zegt, „lang genoeg kunnen zien, omdat de Vecht er ons in een van haar ruimste bogten aan drie zijden om heen leidt. Daar stond van ouds het adellijk huis, en naar men zegt moet het boerenhuis in zijn dikke muren en zware gewelven nog de overblijfsels van vroegere grootheid en sterkte toonen". (Wandelingen door Nederland, blz. 89.) Daar bestaat een afbeelding van Oostwaard, gewasschen O.I. inkttekening door L. P. Serrurier uit de jaren ±1730 vervaardigd naar een oudere. (Zie Afb.) Ook is er nog een „Gezicht op de overblijfselen van het kasteel" door Serrurier.

De oude hofstede werd in 1922 door een brand bijna totaal verwoest, inwendig wijzen de 80 à100 cm dikke vóór- en achtermuren nog op het verleden. Daarom zal de volksmond zo gaarne gedacht hebben aan een klooster, en misschien ook wel, omdat de geestelijke dochters, Maria van Oostweerd in 1683 en Wijntje van Oostweerd in 1685 grote weldoensters waren van de oude R.K. Kerk in Maarssebroek.[1]) De ligging van de fraaie hofstede in de lus van de Vecht gaf aanleiding tot het nog voortlevende schippersrijmpje:

Als de wind komt uit het zuiden,
kunt ge varen van Utrecht naar Muiden,
maar komt ge in de buurt van Oostweerd,
dan is het, of de duivel u keert.

A. E. RIENTJES.

[1]) Arch. Aartsb. Utrecht, dl. 55. 279.

Kaart van het Huis ter Meer te Maarssen

In Februari van dit jaar heeft de Gemeente Maarssen een oude originele kopergravure van Maarssen aangekocht. Deze gravure (afm. 0,59 x 0,85 m) geeft het huis Ter Meer en omgeving weer in vogelvlucht: Wij zien het tussen 1702 en 1715 gebouwde herenhuis in Franse stijl onder Vincent Maximiliaan van Lokhorst temidden van prachtige tuinen, waarschijnlijk ontworpen door Daniel Marot, (1661—1752) waarin de waterpartijen, volières, de berceaux, colonades, fonteinen, enz. duidelijk zijn aangegeven. Behalve de parkgedeelten, doolhof zijn ook de Nederl. Herv. Kerk met omgeving afgebeeld. Zien wij goed, dan is de consistoriekamer als een later aanbouwsel beschouwd. Ook het dorp staat op de kaart, vooral het grachtdeel.

Het roerend kunstbezit van de Gemeente Maarssen is niet zo bijster groot, maar deze kaart kan in het toekomstige Gemeentehuis aan de wand een goed figuur maken. De aankoop was dus wel goed gezien. Hendrik de Leth was de maker (± 1760).

A. E. R.

Zwerftocht van het ijzeren hek „Markvelt van Abcou"

Bejaarde inwoners van Abcoude zullen zich dit monumentale hek nog wel kunnen herinneren dat de toegang afsloot naar het marktveld van Abcoude, waarop lange jaren geleden bij gelegenheid van de jaarlijkse paardenmarkt de paarden mochten draven. [1]) Het marktveld lag als een groene oase in de kom van het dorp. Thans is het geheel met straten doorsneden waaraan fraaie huizen gebouwd zijn. In het jaar 1935 werd het door de eigenaresse Mevrouw Van Arkel verkocht aan een zoon van de oud-minister van Koloniën J. F. Cremer. De sierlijke krulletters „Markvelt van Abcou", werden veranderd in „Kennemergaarde". Na de oorlog schonk een kleindochter van de heer Cremer gehuwd met P. W. Jansen het hek aan de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten met de bepaling dat het geplaatst moest worden op het landgoed „Gooilust" te 's Graveland, waar het nu een blijvende plaats zal hebben tot in lengte van dagen als een herinnering aan oude tijden. Aangezien ik vermoed dat de naam „Kennemergaarde" wel in het hek zal zijn blijven staan wilde ik voor het nageslacht vastleggen dat dit hek oorspronkelijk te Abcoude heeft gestaan.

Bloemendaal 1958. W. H. KOOMANS.

[1]) Zie jaarboekje 1946.

INHOUD:

1. Bestuur van het Genootschap III
2. Ledenlijst V
3. Jaarverslag IX
4. Rekening van de Penningmeester XIII
5. Excursieverslag XV
6. Niftarlake-literatuur XXV
7. In Memoriam W. H. Koomans XXVII

I. Verslag van de Stichting Commissie voor de Vecht en het O. en W. plassengebied over de jaren 1955, 1956 en 1957 1

II. Laetbekkens of scheerbekkens, door Pastoor A. E. Rientjes 33

III. Het kasteel Oostwaard aan de Vecht bij Maarssen, door Pastoor A. E. Rientjes 39

IV. Kaart van het Huis Ter Meer te Maarssen, door Pastoor A. E. Rientjes 42

V. Het hek van het „Markvelt van Abcou", door W. H. Koomans 43